

M A T E R I A Ł Y I P R Z Y C Z Y N K I

Wołodymyr Sobczuk

POCZĄTKI RODU LEDÓCHOWSKICH

Ród Ledóchowskich, znana polska rodzina szlachecka z ukraińskimi korzeniami, nieraz już był obiektem zainteresowania badaczy. Pośród publikacji na ten temat na szczególną uwagę zasługują: monografia S. Boracza, herbarz A. Bonieckiego oraz biogramy w *Polskim Słowniku Biograficznym*¹. S. Boracz, dominikański mnich pochodzenia ormiańskiego, mieszkający w klasztorze w miasteczku Podkamień, kilka kilometrów od gniazda rodowego bohaterów swojej pracy, zidentyfikował wiele osób z rodu Ledóchowskich, ale opisując związki pomiędzy nimi, dopuścił się wielu pomyłek. Bonieckiemu, którego konstrukcje genealogiczne są nieporównanie bardziej precyzyjne, również nie zawsze udawało się w pełni wyjaśnić skomplikowane związki krwi pomiędzy członkami rodu, co więcej, jego informacje o większości tych osób są bardzo skąpe. Biogramy *Polskiego Słownika Biograficznego* są oparte na solidnych źródłach i bogate w detale, dotyczą jednak przedstawicieli rodu z późniejszych okresów.

Nasze zadanie polega na tym, by zrekonstruować genealogię rodu Ledóchowskich i zbadać jego pozycję społeczną od czasów powstania do połowy XVII wieku. Oprócz opublikowanych źródeł historycznych podczas zbierania materiałów wykorzystane zostały księgi Metryki Litewskiej i Metryki Wołyńskiej² oraz instytucji sądowo-administracyjnych Krzemieńca i Łucka³, kolekcja Radzymińskich⁴, a także inne zbiory, w których udało się natrafić na dokumenty rzucające światło na historię rodu Ledóchowskich.

¹ S. Boracz, *Pamiętnik szlachtetnego Ledóchowskich domu*, Lwów 1879; A. Boniecki, *Herbarz Polski*, Warszawa 1911, t. 14, s. 56-66; *Polski Słownik Biograficzny* (dalej — PSB), Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo PAN, Wrocław-Warszawa-Kraków 1971, t. 16, s. 616-638.

² Państwowe Rosyjskie Archiwum Akt Dawnych, Moskwa (dalej — PRAAD), f. 389; Metryka Litewska.

³ Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy, Kijów (dalej — CPAH Ukrainy w Kijowie), f. 21: Krzemieniecki sąd grodzki; tamże, f. 22: Krzemieniecki sąd ziemski; tamże, f. 25: Łucki sąd grodzki.

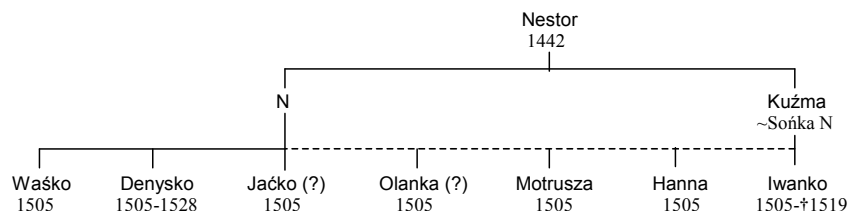
⁴ Biblioteka Naukowa im. W. Stefanyka Narodowej Akademii Nauk Ukrainy we Lwowie (dalej — LBN im. W. Stefanyka), oddz. rękopisów, f. 91: Kolekcja Radzymińskich.

PIERWSZE POKOLENIA RODU LEDÓCHOWSKICH

Ród zapoczątkowany został przez Nestora, ziemianina z powiatu kamienieckiego ziemi podolskiej. W latach 30. XV wieku, podczas walki Polski i Litwy o podział ziem ukraińskich po śmierci Witolda, Nestor opuścił Królestwo Polskie i osiedlił się w Wielkim Księstwie Litewskim, gdzie 12 stycznia 1442 roku w nagrodę za służbę nowemu suwerenowi otrzymał w Wilnie od Kazimierza Jagiellończyka przywilej na majątek Ledóchów⁵, leżący w powiecie krzemienieckim ziemi wołyńskiej, u źródeł rzeki Słoniówki.

Z dokumentu spisane go przez potomków Nestora na początku XVI wieku dowiadujemy się, że oprócz osady, która miała stać się ich gniazdem rodowym, Nestor zostawił im jeszcze majątek o nazwie Plaszewa, znajdujący się w powiecie pere-milskim w miejscu zlania się rzeki Plaszków ze Styrem. Według tego aktu, datowanego na 13 lutego 8 indyktu, panowie Waśko, Denysko, Jaćko (?), wdowa po Kuźmie, Sońka i jej syn Iwanko Ledóchowski, za zgodą swoich sióstr Olanki (?), Motruszy i Hanny, które otrzymały wcześniej ojcowiznę w 30 kopach szerokich groszy, zastawiają ją za tę samą sumę nieznanemu bliżej Seńkowi Matwijowiczowi⁶. Ponieważ syn Kuźmy Iwan zginął w 1519 roku w bitwie z Tatarami pod Sokalem⁷, ugoda ta musiała zostać podpisana nie później niż w 1505 roku, kiedy to wspomniany w niej indykt przypada po raz ostatni za jego życia.

Wnioskując z tego, że potomkowie Iwana, jak zobaczymy dalej, władali później połową wsi Ledóchów, natomiast do potomków Waśka należała trzecia część drugiej połowy, dziedzictwo Nestora dzieliło na początku dwóch synów. Jednym z nich był ojciec Waśka, Denyska i Jaćka (?), którego imienia nie znamy, drugim — ojciec Iwana, Kuźma. Czyimi córkami były siostry Olanka (?), Motrusza i Hanna nie wiadomo.

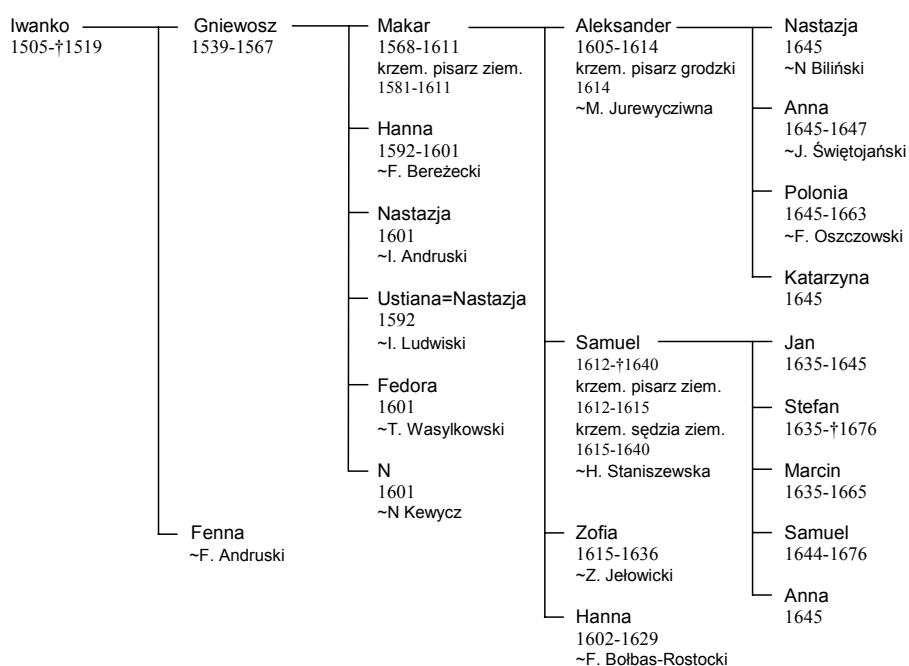
Schemat 1. Pierwsze pokolenia rodu Ledóchowskich

⁵ S. Borącz, *Pamiętnik...*, s. 4. W publikacji tej wykorzystano wypis z krzemienieckiej księgi ziemskiej z tekstem przywileju w przekładzie na j. polski, dokonany 20 września 1714 r. (zob. LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 144.I.2, ark. 167-168). Według S. Boronycza, 5 indyktowi, którym datowano przywilej, odpowiada rok 1457, ale w rzeczywistości należy go odnieść do roku 1442, ponieważ Wielki Książę Kazimierz, który w 1445 roku był już królem, tu tytułuje się jeszcze królewiczem.

⁶ S. Borącz, *Pamiętnik...*, s. 5. Wypis z krzemienieckiej księgi ziemskiej z tekstem tego dokumentu w przekładzie na j. polski, którym posługiwał się autor, zob. LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 191.IV.4, ark. 12-12. Zamiast imion „Jaćko” i „Olanka” S. Borącz przeczytał „Hasko” i „Hanna”.

⁷ W dokumencie sądowym z połowy XVI wieku, wniesionym z czasem do krzemienieckiej księgi ziemskiej, przytoczono słowa syna Iwana, Gniewosza, o tym, że jego ojciec zginął pod Sokalem (zob. CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 49, ark. 86).

Podczas spisywania ugody o zastawie wsi Plaszewa Iwanko Ledóchowski musiał być niepełnoletni (wymowną aluzją do tego jest forma jego imienia oraz udział matki w podpisywaniu dokumentu), zaś w roku bitwy pod Sokalem miał już dwoje dzieci. Po śmierci Iwana jego żona wyszła za mąż za łuckiego powietnika Mykytę Czarukowskiego. Razem z drugim mężem wydała córkę z pierwszego małżeństwa Fennę za mąż za powietnika krzemienieckiego Fedora Mykytowycza Andruskiego. Z braku środków na posag i wyprawę oddała nowożeńcom połowę majątku, którą zięć dzierżył przez sześć lat, dopóki syn Gniewosz nie osiągnął pełnoletniości i nie oddał siostrze należącego się jej wiana. Późniejsze losy Fenny nie są znane, natomiast jej mąż jeszcze w 1571 roku wyjaśniał w urzędzie grodzkim w Krzemieńcu, dlaczego część wsi Ledóchów pozostawała przez jakiś czas w jego rękach⁸.

Schemat 2. Potomkowie Kuźmy Ledóchowskiego

W spisie wojsk litewskich z 1528 roku, w którym figurują praktycznie wszyscy właściciele ziemscy Wołynia⁹, Gniewosz Ledóchowski, który z powodu przedwczesnej śmierci ojca, jak skarżył się z czasem, „wychowywał się w sieroctwie”¹⁰, nie został wspomniany. Po raz pierwszy słyszymy o nim w związku z ponownym włą-

⁸ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 191. IV.4, ark. 2-3. Wypis z księgi grodzkiej z końca XVIII wieku z tekstem zeznania F. Andruskiego w przekładzie na j. polski. Nazwisko drugiego męża wdowy po Iwanie Ledóchowskim podane jest w formie Czarkowski, ale we wspomnianym wyżej dokumencie sądowym z połowy XVI wieku Gniewosz Iwanowycz nazywa swego ojczyma Mykytą Czarukowskim (zob. CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 49, ark. 86).

⁹ Pierapis wojska Wialikaha kniastwa Litouskaha 1528 hoda. Metryka Wialikaha kniastwa Litouskaha. Kn. 523. Kn. Publicznych spraw 1/ Padrycht A.I. Hrusza, M.F. Spirydonau, M.A. Wajtowicz; Narodowa Akademia Nauk Białorusi, Instytut Historii.

¹⁰ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 49, ark. 86.

zeniem w granice rodowej posiadłości wsi Popowce i Nakwasza, położonych po drugiej stronie granicy Wielkiego Księstwa Litewskiego z Koroną i dzierzawionych przez Jadwigę z Oleskich Kamieniecką¹¹. Według akt rewizji z 1545 i 1552 roku Gniewosz Ledóchowski wraz z krewnymi wykonywał powinność grodzką na rzecz zamku krzemienieckiego, która polegała na utrzymaniu przez jego poddanych w należytych stanie części murów obronnych i mostu¹². Jesienią 1546 roku Gniewosz pokazywał komisji polsko-litewskiej granicę między Wielkim Księstwem Litewskim a Koroną na odcinku wsi Ledóchów i korzystając z okazji, skarżył się, że sąsiedzi z Korony zabierają mu ciągle zboże, biją poddanych, zajeżdżają pola i łąki, a pięć lat temu osadzili nawet na jego gruntach nad rzeką Ikwą swoich ludzi¹³.

W 1549 roku syn Iwana sądził się ze swoimi krewnymi, od których żądał połowy wsi Ledóchów i podziału wieczystego. Podczas rozpatrywania sprawy oskarżeni twierdzili: „Prawdą jest, iż z dziada pradziada posiadamy my wszyscy, bracia, połowę majątku Ledóchów, ale dziadowie nasi i ojcowie, i my sami mieszkamy od dawien dawna spokojnie obok siebie, acz oddzielnie”, a na żądanie pokazania dokumentów potwierdzających ich prawa odpowiedzieli: „Nie posiadamy odpowiednich dokumentów, gdyż jest to rzecz dawna. W dawnych czasach częste były najazdy Tatarów. Ciężko było nam te dokumenty zachować”. Ostatecznie pokazali jednak stare kopce i linie, którymi oznaczone były granice¹⁴. W tym samym roku dokonano podziału i pozywający otrzymał należną mu według prawa część¹⁵.

Oprócz połowy posiadłości rodowej Gniewosz Ledóchowski był też właścicielem budynku mieszczącego się w Krzemieńcu na ulicy Bojarskiej¹⁶. Jesienią 1562 roku, podczas przeprowadzania w Krzemieńcu pomiarów włókových, diak królewski, Andrij Iwanowycz, zwolnił ziemię zajmowaną przez Gniewosza od podatku¹⁷.

Pod koniec swojego życia Gniewosz Iwanowycz zajmował się przez jakiś czas zaopatrzeniem załóg zamków ukraińskich w żywność. Pełniąc tę funkcję, zapoznał się z podskarbis ziemskim Ostafijem Wołowyczem i z jego pomocą otrzymał opuszczoną wieś Sapanowiec Mały oraz kawałek ziemi przy gościńcu z Krzemieńca do miasteczka Kozyn. Z przywileju, wydanego w Bilsku 21 czerwca 1564 roku podczas Sejmu Walnego, dowiadujemy się, że starania Gniewosza poparł Ostafij Wołowycz, „poświadczając, iż [Gniewosz] zasłużył się w służbie dla skarbu naszego ziemskiego, to jest w skupowaniu żywności i dostarczaniu jej na zamki nasze ukraiń-

¹¹ S. Borącz, *Pamiętnik...*, s. 6-7.

¹² *Rewizja zamków ziemi wołyńskiej w połowie XVI wieku*, w: *Źródła dziejowe*, Wyd. A. Jabłonowski, Warszawa 1877, t. 6, s. 94, 98; Archiwum Południowo-Zachodniej Rosji (dalej — Archiwum PZR), cz. 7, Kijów 1890, t. 2, Akty o zasiedleniu Jugo-Zapadnoj Rosii, s. 23.

¹³ *Archeograficzeskij sbornik dokumentow, odnoszczyscha k istorii Siewiero-Zapadnoj Rusi, izdawajemyj pri uprawlenii Wilenskogo uczebnogo okruga*, Wilno 1867, t. 1, s. 108-109.

¹⁴ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 47, ark. 85 zw. — 86. Data listu, którego tekst zachował się jedynie częściowo, wynika z tego, że czas rozpatrywania tej sprawy wyznaczał podczas swojego starostowania w Krzemieńcu Iwan Bohowytnowicz, o którym wiadomo, że zajął ten urząd w 1548 roku (zob. W. Sobczuk, *Praci Komisiji specialnych (dopomiżnych) istorycznych dyscyplin*, s. 386, przyp. 33), a w 1549 roku potomkowie Nestora dokonali już podziału gniazda rodowego.

¹⁵ Podział z 1549 roku oraz jego uczestnicy znani są ze schematu sporządzonego przez Z. Lubę-Radzimińskiego, który miał dostęp do odpowiednich dokumentów dotyczących podziału majątku (zob. CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 247, Ledóchowski, op. 1, spr. 13, ark. 1).

¹⁶ Archiwum PZR, cz. 7, t. 2, s. 56.

¹⁷ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 19, ark. 57-57 zw.

ne dla ich załóg, nie otrzymując przy tym żadnego wsparcia z naszego skarbu”¹⁸. Kilka miesięcy później, 15 września 1564 roku, przebywający akurat w Knyszynie wielki książę podpisał jeszcze jeden przywilej dla wsi Ledóchowskiego. Tym razem nadanie motywowane było tym, iż ojcowizna Ledóchowskiego leży na granicy z Koroną, w związku z czym utracił on wiele gruntów i zubożał¹⁹. Z powodu wojny z Moskwą książę Mikołaj Zbaraski, piastujący wówczas urząd starosty krzemienieckiego, osadził pana Ledóchowskiego na nowym majątku dopiero po dwóch latach, pod koniec lata 1566 roku²⁰.

Ostatnią wzmiankę o Gniewoszu Ledóchowskim znajdujemy w uchwale Sejmu Grodzieńskiego z 6 stycznia 1567 roku, zgodnie z którą razem z szlachcicem Fedorem Bohowitynowiczem zbierać miał w powiecie krzemienieckim podatek²¹.

Następne pokolenie linii rodu zapoczątkowanej przez Kuźmę Nestorowycza reprezentują syn i pięć córek Gniewosza Iwanowycza. Według herbarza A. Bonieckiego jedna z córek, Hanna, była w 1583 roku żoną krzemienieckiego powiatnika Falelija Bereżeckiego, druga — Fedora — żoną Tymofija Wasylkowskiego. Pozostałe dwie, których imiona nie są znane, w 1586 roku pozostawały w związkach małżeńskich odpowiednio z Iwanem Andruskim i Iwanem Paszkewyczem²². Z testamentu Hanny Gniewoszówny, spisane 11 grudnia 1601 roku we wsi Sapanowiec, dowiadujemy się, że miała ona cztery siostry. Dwie z nich, żona Iwana Andruskiego Nastazja i żona Iwana Ludwiskiego Ustiana, już nie żyły. Żyły jeszcze Fedora, żona Wasylkowskiego, oraz żona nieznanego bliżej Kewycza, której imię nie zachowało się z powodu defektu arkusza w księdze, w której spisano akt. W momencie wpisu testamentu do księgi ziemskiej 22 lutego 1602 roku Hanna już nie żyła. W testamencie córka Gniewosza Iwanowycza prosiła, by pochować ją „w majątku Ledóchowcie, przy cerkwi pod wezwaniem świętego Mikołaja, zgodnie z obrządkiem naszym greckim”²³. Siostra Hanny, żona Iwana Ludwiskiego, znana jest także pod imieniem Nastazja²⁴. Wspomniany zaś wyżej Iwan Paszkewycz to prawdopodobnie Iwan Pawłowycz Ludwiski, którego patronimikum, użyte w formie „Paszkowycz”, mogło zostać przez przepisującego akt mylnie wzięte za nazwisko²⁵.

Pierwsza wzmianka o synu Gniewosza Iwanowycza, Makarze, pojawia się pod koniec sierpnia 1568 roku przy okazji skargi wniesionej na ziemiańską rodzinę Minkowskich, sąsiadów Makara w majątku Sapanowiec, za skoszenie łąki²⁶. W 1572 roku, gdy szlachta wołyńska wybierała sąd kapturowy na czas bezkrólewia, które nastąpiło po śmierci Zygmunta Augusta, Makar Ledóchowski został w nim pisarzem²⁷,

¹⁸ PRAAD, f. 389, op. 1, ks. 41, l. 321-321 ob.

¹⁹ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 144.I.2, ark. 60-60 zw.

²⁰ Tamże, spr. 191.IV.4, ark. 36.

²¹ Metryka Litewska, Juriew, 1914, oddz. 1-2, cz. 3: Knigi publicznych dzieł, t. 1, 1, stb. 417.

²² A. Boniecki, *Herbarz...*, t. 14, s. 54.

²³ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 13, ark. 47 zw. — 49 zw.

²⁴ Tamże, ks. 8, ark. 99-100.

²⁵ W. Rulikowski, na którego powołuje się A. Boniecki, korzystał prawdopodobnie z kolekcji Z. Luby-Radziwińskiego, którą pomagał uporządkować. W zbiorze tym wiele dokumentów zachowało się w postaci późniejszych wypisów, niejednokrotnie w bardzo złym stanie.

²⁶ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 223.V.3, ark. 9-9 zw.

²⁷ Z.L. Radziwiński, *Monografia xx. Sanguszków oraz innych potomków Lubarta-Fedora Olgierdowicza x. Rateńskiego*, Lwów 1912-1913, t. 2, cz. 2, *Galąz Niesuchożejska (Dokończenie)*, s. 6-8, 15.

następnie pełnił swoją funkcję ponownie po śmierci Stefana Batorego²⁸, a w roku 1590 był deputatem Trybunału Koronnego²⁹. Przez ponad trzydzieści lat pełnił urząd krzemienieckiego pisarza ziemskiego, który objął po śmierci Hryhorija Bołbasa-Rostockiego. Źródła wymieniają go po raz pierwszy z odpowiednim tytułem w listopadzie 1581 roku³⁰.

W grudniu 1568 roku Makar Gniewoszewycz wystarał się o przywilej na wolną karcznię w Krzemieńcu³¹. W 1574 roku wymienił z Oryną z Ledóchowskich Jaćkiwną i jej mężem Semenem Sadowskim połowę swojego majątku Sapanowiec Mały na połowę spadku po ojcu Oryny we wsi Ledóchów³². W roku 1600 dokupił drugą połowę majątku, którą Hanna Gniewoszówna zostawiła swojemu synowi, Jaćkowi Motowyłowi, a ten z kolei sprzedał Konstantynowi Żaszkwowskiemu³³. Oprócz tego przejął spadek po swoim wuju Jaćku Denyskowyczu Ledóchowskim, który był w posiadaniu Jarofija Hostskiego³⁴. W 1603 roku pan pisarz sukcesem zakończył swój spór ze spadkobiercami Mikołaja Żółkiewskiego dotyczący granic między jego posiadłością a majątkiem Brody³⁵. Z relacji woźnego doręczającego wnioski, datowanej na koniec 1609 roku, wiadomo, że Makar Ledóchowski mieszkał we wsi Ledóchów w oddzielnym dworze³⁶.

12 czerwca 1611 roku Makar Ledóchowski podpisał w Lublinie, jako świadek, dokument sporządzony przez synów zmarłego Sawyna Jełowickiego, wieloletniego krzemienieckiego podsędka ziemskiego i wojskiego³⁷. Na tej wzmiance kończą się źródła wspominające go za jego życia. Po synu Gniewosza ród kontynuowały córki Zofia i Hanna oraz synowie Aleksander i Samuel.

Zofia z Ledóchowskich wzmiankowana jest w latach 1615-1636 jako żona Zachariasza Jełowickiego pełniącego funkcje sekretarza królewskiego i pisarza, a także krzemienieckiego wojskiego³⁸.

Hanna Makariwna wyszła za mąż za krzemienieckiego powiatnika Fedora Bołbasa-Rostockiego. Z dokumentu sporządzonego przez niego 6 sierpnia 1602 roku we wsi Roztoki dowiadujemy się, że żona wniosła mu ponad 3000 złotych polskich posagu w gotówce i dobrach ruchomych. Fedor z kolei przepisał na nią części wsi Roztoki, Wielka Horynka, Mała Horynka i Porzeczce o wartości ponad 4000 złotych³⁹. W 1629 roku, będąc już wdową, Hanna była właścicielką części tych osiedli liczącej 47 dymów (według rejestru O. Baranowycza)⁴⁰.

²⁸ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 103, spr. 6393, ark. 90.

²⁹ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 8, ark. 40.

³⁰ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 223.V.3, ark. 13.

³¹ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 19, ark. 58-58 zw.

³² LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 228.V.3, ark. 95-100.

³³ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 12, ark. 303 zw. — 305.

³⁴ S. Borącz, *Pamiętnik...*, s. 8-9.

³⁵ Tamże, s. 9.

³⁶ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 17, ark. 268 zw.

³⁷ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 46, teka XXI, ser. III, spr. 164.

³⁸ A. Boniecki, *Herbarz...*, t. 14, s. 66. Przypuszczenie, że Zofia Jałowicka była córką Makara Ledóchowskiego, poświadcza to, iż jej syn Stanisław w swoim testamencie, sporządzonym w 1657 roku, nazywa synów Samuela Makarowycza braćmi (zob. LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 46, teka XXI, ser. III, spr. 1191).

³⁹ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 31, ark. 251 zw. — 253.

⁴⁰ O.I. Baranowycz, *Zaludnennia Wołyńskoho wojewodstwa w perszij połowyni XVII st.*, Kijów 1930, s. 109.

Aleksander Makarowycz, który rozpoczął swoją karierę w kancelarii królewskiej, 6 września 1605 roku wspomniany jest jako osoba, której pisarz Zachariasz Jełowicki, opuszczając dwór królewski, pozostawia księgi Metryki Ruskiej⁴¹. W 1614 roku figuruje jako krzemieniecki pisarz grodzki, a w 1625, według danych A. Bonieckiego, nie było go już pośród żywych⁴². Jeśli chodzi o żonę Aleksandra, Marynę Jurewycziwnę, wiadomo, że po śmierci męża wyszła za mąż za nieznanego bliżej Dobrogosta Bilińskiego, zaś w 1647 roku już nie żyła⁴³.

Z dzieci Aleksandra znane są córki Nastazja, Anna, Polonia i Katarzyna. W 1645 roku pojawiają się wszystkie w sprawie o podział majątku Ledóchów, przy czym najstarsza występuje pod nazwiskiem Bilińska, zaś pozostałe są jeszcze niezamężne⁴⁴. Anna wyszła wkrótce za szlachcica Jana Świętojańskiego, wraz z którym w 1647 roku pozwała krewnych o spadek po ojcu⁴⁵. Według juramentu z 1648 roku część wsi pozostająca w rękach jej męża liczyła pięć dymów⁴⁶. Polonia, według informacji O. Boracza, w 1663 roku wymieniona jest jako żona szlachcica Fedora Oszczowskiego⁴⁷.

Samuel Makarowycz za zasługi w wyprawach na Multany, Wołoszczyznę, Inflanty i Moskwę otrzymał 3 grudnia 1612 roku w obozie pod Fedorowskim przywilej na krzemienieckie pisarstwo ziemskie, wakujące po śmierci jego ojca⁴⁸, a 19 maja 1615 roku król nadał mu urząd krzemienieckiego sędziego ziemskiego⁴⁹, który Samuel zajmował aż do śmierci w 1640 roku⁵⁰. W roku 1632 pan sędzia brał udział w elekcji króla Władysława⁵¹, a w 1636, będąc członkiem komisji królewskiej, dzielił świątynie miasta Krzemieńca pomiędzy prawosławnych i unitów⁵².

Powiększając swoje posiadłości, w połowie drugiego dziesięciolecia XVII wieku Samuel Makarowycz nabył od Semena Łosiatyńskiego połowę majątku Łosiatyń⁵³. W 1618 roku Mikołaj Iwanowycz Batkowski sprzedał mu trzecią część swoich posiadłości w wioskach Pereniatyn i Wolica⁵⁴, a z czasem pan sędzia przejął także

⁴¹ *Metryka Ruska (Wołyńska), Rehesty dokumentiw Koronnoji kancelariji dla ukraińskich zemel (Wołyńskie, Kyjiwskie, Braclawskie wojewodstwa). 1569-1673*. Red. H. Boriak i inni, Kijów 2002, s. 531.

⁴² A. Boniecki, *Herbarz...*, t. 14, s. 55.

⁴³ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 49, ark. 410.

⁴⁴ Tamże, ks. 47, ark. 247 zw. — 250.

⁴⁵ Tamże, ks. 49, ark. 409 zw. — 412.

⁴⁶ Archiwum PZR, cz. 7, t. 2, s. 437.

⁴⁷ S. Boracz, *Pamiętnik...*, s. 9-10.

⁴⁸ PRAAD, f. 389, op. 1, ks. 204, l.61 ob. 61.

⁴⁹ Tamże, ks. 206, l.99 ob. 100.

⁵⁰ A. Boniecki, *Herbarz...*, t. 14, s. 55; A. Zajac, *Urbanizacyjny proces na Wołyni w XV-perszij połowyni XVII stolittia*, Lwiwskij Nacjonalnyj Uniwersytet im. I. Franka, Instytut Istorycznych Doslidzeń, Lwów 2003, s. 87.

⁵¹ J. Dunin-Borkowski, M. Dunin-Wąsowicz, *Elektorowie królów Władysława IV, Michala Korybuta, Stanisława Leszczyńskiego i spis stronników Augusta III*, „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie”, t. 1, rok 1908/1909, Lwów 1910, s. 116.

⁵² Archiwum PZR, cz. 1: Akty o cerkowno-religioznych odnoszeniach w Jugo-Zapadnoj Rusi (1322-1648 gg.), Kijów 1883, t. 6, s. 719.

⁵³ W 1616 roku pozywał Semena Bohdanowycza Łosiatyńskiego o okazanie dokumentu sprzedaży (zob. CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 31, ark. 37-38 zw.), a w 1621 domagał się od pozostałych właścicieli wsi Łosiatyń wydzielenia należnej mu części (zob. CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 31, ark. 37-38 zw.).

⁵⁴ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 28, ark. 4-4 zw.

pozostała część tych dwóch osad⁵⁵. 1 stycznia 1631 roku przeprowadził granicę między swoimi posiadłościami a wioskami Batków i Baszarowka, należącymi do Seweryna Batkowskiego⁵⁶, dokupując przy tym u sąsiada szmat ziemi za 5000 złotych⁵⁷. W latach 20. XVII wieku Ledóchowski kupił od kijowskiego woźnego Piotra Strybyła część wiosek Tatarynowce, Jakimowce, Krasna Łąka, Józkowce i Zagórcze, ale 4 sierpnia 1633 roku odstąpił swoje prawa do tych nabytków Jurijowi Jarmolińskiemu⁵⁸. Połowę wsi Sapaniwczyk, pozostała po zamianie ojca z Sadowskimi, 3 marca 1627 roku sprzedano krzemienieckiemu podsędkowi ziemskiemu Janowi Horajnie⁵⁹. W 1638 roku pan sędzia kupił od Mikołaja Ossolińskiego i jego żony część majątku Korytno⁶⁰, składającego się ze wsi o tej samej nazwie oraz przysiółków Ródków i Chotyń. 3 marca 1623 roku, podczas Sejmu Walnego, Samuel Ledóchowski otrzymał w Warszawie przywilej na założenie w majątku Ledóchów, w którym zbudował już niewielki zamek, miasteczka z dwoma jarmarkami na rok i cotygodniowym targiem⁶¹. 14 lutego 1629 roku otrzymał analogiczny akt na lokację miasteczka o nazwie Krasnopol w majątku Pereniątyn⁶². Z jakichś przyczyn realizacja pierwszego z przywilejów nie powiodła się, ponieważ Ledóchów w dalszym ciągu figuruje w źródłach jako wieś⁶³.

Żoną Samuela Makarowycza była Halszka, córka luckiego klucznika i sędziego grodzkiego, Wojciecha Staniszewskiego. Po raz pierwszy wspomniana zostaje w dokumencie kwitującym odbiór wiana podpisanym przez jej męża, pochodzącym z 26 października 1614 roku⁶⁴. Samuel i Halszka mieli pięcioro dzieci: Jana, Stefana, Marcina, Samuela i Annę. Pierwsi trzej synowie w roku akademickim 1635/36 figurują w albumach słuchaczy Akademii Zamojskiej⁶⁵. W 1638 roku Stefan i Marcin są studentami Akademii Krakowskiej⁶⁶. Pod koniec 1644 roku wszystkie dzieci wraz z krewnymi próbowały wyprocesować u spadkobierców wojewody pomorskiego Pawła Działyńskiego i innych osób wspomnianą już wieś Plaszeza, która obrosła tymczasem w kilka przysiółków⁶⁷, a w 1645 razem z matką pozwały sąsiadów o sprawiedliwe wydzielenie im części wsi Łosiatyń nabytej przez ich ojca⁶⁸. Starszy z synów, o którym wiemy, iż był chorowity⁶⁹, w późniejszych źródłach nie jest już wspominany, nie pozostawił też prawdopodobnie potomków. Według juramentu z 1648 roku na początku powstania Chmielnickiego do Ledóchowskich należało miasto Krasnopol oraz wioski: Ledóchów, Staryki, Korytno, Ródków i Cho-

⁵⁵ Tamże, ks. 39, ark. 33 zw.

⁵⁶ Tamże, ark. 32 zw. 35.

⁵⁷ Tamże, ark. 35-36.

⁵⁸ Tamże, ks. 40, ark. 80-82 zw.

⁵⁹ Tamże, ks. 39, ark. 10-10 zw.

⁶⁰ Tamże, ks. 44-A, ark. 151-151 zw., 153-154 zw.

⁶¹ PRAAD, f. 389, op. 1, ks. 209, l. 304-304 zw. Publikacja tego przywileju z kopii, w grafice ła-
cińskiej, zob. S. Borącz, *Pamiętnik...*, s. 12-13.

⁶² PRAAD, f. 389, op. 1, ks. 210, l. 120-121.

⁶³ A. Zajac, *Urbanizacyjnyj poces...*, s. 87.

⁶⁴ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 23, ark. 34 zw. — 36.

⁶⁵ *Album Studentów Akademii Zamojskiej 1595-1781*. Oprac. H. Gmiterek, Warszawa 1994, s. 154.

⁶⁶ T. Wasilewski, *Ledóchowski Stefan h. Szalawa*, w: PSB, t. 16, s. 634-635.

⁶⁷ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 191.IV.4, ark. 4-7; S. Borącz, *Pamiętnik...*, s. 13-14.

⁶⁸ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 47, ark. 39 zw. 40, 266 zw. 268 zw.

⁶⁹ S. Borącz, *Pamiętnik...*, s. 13.

tyń, liczące w sumie 376 dymów⁷⁰. Większa część posiadłości rodowej, a także inne osady, stanowiły własność dzieci Samuela Makarowycza.

Działalność synów Samuela Makarowycza wychodzi poza ramy czasowe niniejszego artykułu. O Stefanie wiadomo, że przez jakiś czas służył w ukraińskim wojsku kwarcianym. Podczas bitwy pod Korsuniem w 1648 roku trafił do niewoli tatarskiej, w której przebywał dwa lata. W roku 1658 objął urząd podkomorzego krzemienieckiego, w 1673 podkomorzego braclawskiego, a na początku roku 1675 został kasztelanem wołyńskim. Odznaczył się także jako dyplomata, prowadził między innymi rokowania z Moskwą. Żoną Stefana była córka podskarbiego galicyjskiego Anna ze Średzińskich, z którą ożenił się około roku 1656⁷¹. Marcin, żonaty z Marianną z Jełowickich, pochodzącą z rodziny krzemienieckich powietników, w 1660 roku objął urząd krzemienieckiego sędziego ziemskiego, a w 1665 roku figuruje wspólnie z bratem Samuelem jako właściciel majątku Pereniatyn⁷². W 1676 roku Samuel pełnił jeszcze urząd krzemienieckiego sędziego ziemskiego, a w 1678 roku mowa jest już o wdowie po nim i osieroconym synu⁷³.

POTOMKOWIE WAŚKA LEDÓCHOWSKIEGO

Gałąź rodu zapoczątkowana przez brata Kuźmy była znacznie większa. Waśko Ledóchowski, wspomniany w liście o zastawie wsi Plaszeza z początku XVI wieku, pozostawił po sobie syna Bohdana. Według spisu wojska litewskiego z 1528 roku Bohdan miał obowiązek wystawić w razie potrzeby jednego jeźdźca⁷⁴, a według aktów rewizji z 1545 i 1552 roku wykonywał razem z krewnymi powinność grodzką na rzecz zamku krzemienieckiego⁷⁵. Żoną Bohdana była Maria, córka powietnika łuckiego Łećka Bajowskiego. Wspólną własnością Bohdana i jego żony była, według dokumentów z 1558 roku, połowa wsi Bajów⁷⁶. Ze związku Bohdana z Marią narodziły się dzieci: Juchno, Iwan, Miłka, Nastazja i Maria.

Córki Bohdana powychodziły za mąż za powietników włodzimierskich, pierwsza — za Wasyla Drywińskiego, druga — za Janusza Bilickiego, trzecia — za Stepana Mirowickiego. 2 grudnia 1560 roku, już po śmierci ojca, za zgodą mężów wydały one we wsi Zaturce dwa dokumenty, z których pierwszy dotyczył sprzedaży spadku po matce, będącego wspólną własnością całego rodzeństwa — połowy wsi Bajów. Trzecia część spadku przypadającego na siostry została sprzedana ich wujowi, Wasylowi Hulewiczowi, za 150 kóp groszy, a jego pozostała część zastawiona kupującemu za dwukrotnie wyższą sumę⁷⁷.

⁷⁰ Archiwum PZR, cz. 7, t. 3, s. 443. Wieś Chotyń figuruje tu pod nazwą Chociń.

⁷¹ T. Wasilewski, *Ledóchowski Stefan...*, s. 634-635.

⁷² A. Boniecki, *Herbarz...*, t. 14, s. 60.

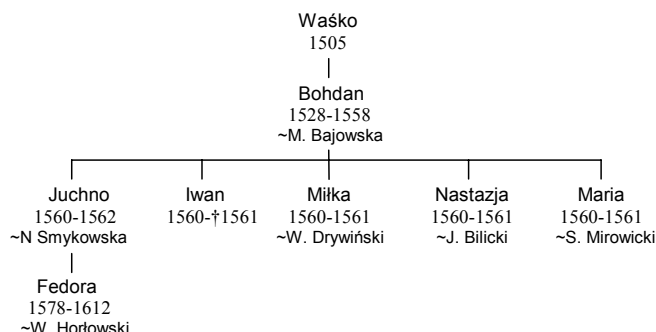
⁷³ Tamże.

⁷⁴ *Pierapis wojska Wialikaha kniastwa Litouskaha...*, s. 149. Wydawca odczytał nazwisko Bohdana jako „Ledogostski”.

⁷⁵ *Rewizya zamków ziemi wołyńskiej...*, s. 94, 98; Archiwum PZR, cz. 7, t. 2, s. 23.

⁷⁶ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 25, op. 1, ks. 1, ark. 25 zw.

⁷⁷ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (dalej — AGAD), zbiór dokumentów pergaminowych, perg. 7754, 7755. Druga połowa majątku Bajów, jak świadczą teksty, należała do siostry matki, Lubki, żony Hrycka Pryweredowskiego.

Schemat 3. Potomkowie Waśka Ledóchowskiego

Synowie Bohdana, po raz pierwszy wspomniani w dokumentach wydanych przez swoje siostry, w kwietniu 1561 roku figurują w skardze duchownego cerkwi pod wezwaniem świętych Kuźmy i Damiana we wsi Bajów wniesionej do urzędu zamku łuckiego. W skardze tej duchowny twierdzi, że kiedy „posiedziawszy w karczmie z poddanymi pana swojego” Wasyla Hulewicza, wracał do domu, ci ostatni napadli na niego i o mało nie zabili⁷⁸. W sierpniu tego samego roku Iwana Bohdanowicza nie było już pośród żywych, ponieważ przypadająca na niego część spadku po matce we wsi Bajów należała do jego brata i sióstr. Siostry oddają pozostałą po bracie ziemię w dzierżawę wspomnianemu już Wasylowi Hulewiczowi⁷⁹, a wkrótce potem sprzedają mu ją za 20 kóp groszy⁸⁰. Jak można wnioskować z losu spadku, Iwan Bohdanowycz nie pozostawił po sobie potomków.

Juchno Bohdanowycz we wrześniu 1561 roku sprzedał swoją część spadku po matce (ziemia we wsi Bajów) wojewodzie trockiemu Mikołajowi Radziwiłłowi⁸¹. Pod koniec stycznia 1562 roku skarżył się w Łucku na szlachcica Semena Zbrochowicza-Wojutyńskiego, którego obwiniał o to, że po śmierci jego brata Iwana przyjechał do wsi Bajów, wyłamał drzwi w dworze Iwana i zabrał stamtąd pieniądze, sprzęty domowe oraz dokumenty poświadczające prawo do wsi Bajów i Ledóchów⁸². W lecie 1567 roku Juchna Ledóchowskiego nie było już pośród żywych, jeźdźca wystawiała na służbę wdowa po nim⁸³. Według rejestru z 1570 roku, podatek za część Jachna (!) Bohdanowicza we wsi Ledóchów, liczącą zaledwie dwa dymy i pięciu zagrodników, płacił jakiś Iwan Drugi Ledóchowski⁸⁴.

Według danych A. Bonieckiego żona Juchna Bohdanowicza pochodziła z ziemian Smykowskich. Ze związku z nią urodziła się córka Fedora, która w 1578 roku była już żoną szlachcica Wasyla Hryhorowycza Horłowskiego⁸⁵. W 1597 roku Fedora Juchniwna wraz z mężem zażądała od krewnych, by ci wydzielili jej trzecią

⁷⁸ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 25, op. 1, ks. 3, ark. 94-94 zw.

⁷⁹ Tamże, ark. 172 zw.

⁸⁰ Tamże, ark. 206.

⁸¹ Tamże, ark. 195 zw.

⁸² Tamże, ks. 4, ark. 27 zw. — 28.

⁸³ Metryka Litewska, Pg. 1915, otd. 1, cz. 3: Knigi publicznych dzieł: Pierepisy wojska Litowskiego, Stb. 1245.

⁸⁴ *Wykazy geograficzno-statystyczne. Województwo wołyńskie*, w: *Źródła dziejowe*. Wyd. A. Jabłonowski, Warszawa 1889, t. 19, s. 26.

⁸⁵ A. Boniecki, *Herbarz...*, t. 14, s. 54.

część połowy majątku Ledóchów⁸⁶. Część, do której pretendowała, świadczy przekonująco o tym, że innych spadkobierców jej dziadka i ojca już w tym czasie nie było. Gdy w listopadzie 1609 roku krewni dali ostatecznie zgodę na ponowny podział wsi, krzemieniecki sąd ziemski nakazał stronom w cztery tygodnie po ogłoszeniu dekretu stanąć przed przyjaciółmi i zakończyć sprawę, a w razie braku porozumienia zwrócić się do podkomorzego⁸⁷. Ostatnia wzmianka o Fedorze Juchniwnie pochodzi z 1612 roku⁸⁸.

POTOMKOWIE DENYSKA LEDÓCHOWSKIEGO

Denysko Ledóchowski, oprócz dokumentu w sprawie wsi Plaszewa, wspomnianego na początku tego artykułu, wzmiankowany jest również w roku 1528 w spisie wojska litewskiego, dla którego wystawiał jednego konia⁸⁹.

Z dzieci Denyska znamy sześciu synów. Na temat dwóch z nich, Tyszka i Piotra, informacje dostarczone przez źródła są bardzo skąpe: pierwszy z nich wymieniony zostaje w 1540 roku jako jeden z sędziów dzielczych mianowanych przez powiatnika krzemienieckiego Dederkała⁹⁰, drugiego zaś spotykamy pośród szlachty, która w lecie 1545 roku przybyła do Krzemieńca na rewizję⁹¹. Tyszko i Piotr musieli wkrótce umrzeć lub zginąć, nie pozostawiając potomków, ponieważ kiedy w 1549 Gniewosz Iwanowycz Ledóchowski pozywał krewnych o wydzielenie mu połowy wsi Ledóchów, z linii Denyska sędzili się z nim tylko jego synowie Jaćko, Juchno, Pawło i Lewko⁹². Ci sami czterej bracia biorą udział w podziale posiadłości rodowej dokonanej przez potomków Nestora według rezultatów wspomnianego wyżej procesu⁹³, a 14 kwietnia 1552 roku dzielą między sobą spadek po ojcu, liczący 14 rodzin poddanych⁹⁴.

W 1543 roku Jaćko Denyskowycz towarzyszył dworzanom wielkiego księcia oraz urzędnikom z zamku krzemienieckiego i łuckiego udającym się do księcia W. Ostrońskiego w sprawie ziemian Hrybów-Hrymiackich⁹⁵. Według aktu rewizji z 1545 roku zobowiązany był razem z krewnymi wykonywać powinność grodzką względem zamku krzemienieckiego⁹⁶, a podczas wspomnianego już podziału z 1552 roku otrzymał trzy rodziny poddanych⁹⁷. W 1564 roku Jaćko za 80 kóp groszy sprze-

⁸⁶ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 10, ark. 63-63 zw.; tamże, ks. 17, ark. 268 zw. — 269.

⁸⁷ Tamże, ks. 17, ark. 331-332 zw.

⁸⁸ A. Boniecki, *Herbarz...*, t. 14, s. 54.

⁸⁹ *Pierapis wojska Wialikaha kniastwa Litouskaha...*, s. 149. Wydawca błędnie odczytał „Denys Kaledochowski”.

⁹⁰ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 215.V.3, ark. 1-2.

⁹¹ *Rewizya zamków ziemi wołyńskiej...*, s. 92.

⁹² CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 47, ark. 85 zw.

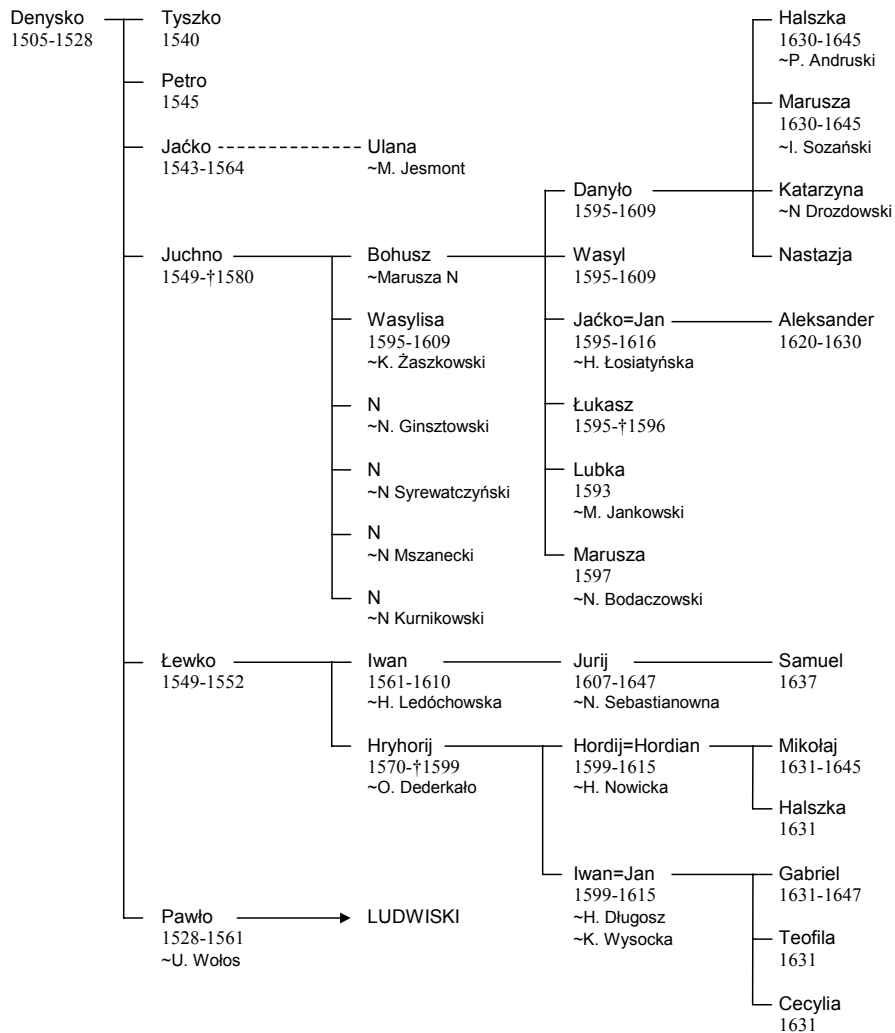
⁹³ Tamże, f. 247, op. 1, spr. 13, ark. 1.

⁹⁴ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 191.IV.4, ark. 33-34 zw. (wypis z krzemienieckiej księgi ziemskiej w języku staroukraińskim, alfabetem łacińskim, wydany w 1797 roku).

⁹⁵ Tamże, spr. 223.V.3, ark. 1 (wypis z księgi ziemskiej zamku krzemienieckiego w tłumaczeniu na j. polski, wydany w 1692 roku).

⁹⁶ *Rewizya zamków ziemi wołyńskiej...*, s. 94, 98.

⁹⁷ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 191.IV.4, ark. 33-34 zw.

Schemat 4. Potomkowie Denyska Ledóchowskiego

dał jedną trzecią swojej części wsi Ledóchów Jarofijowi Hostskiemu⁹⁸, zaś resztę majątku zastawił⁹⁹. Ponieważ Jaćko nie zostawił bezpośrednich spadkobierców, do schedy po nim pretendowali krewni. W 1585 roku pozywali nawet wdowę po Jarofiju Hostskim, jednakże bez rezultatu. Gdy w przyszłości pani Hostska odstąpiła sporny nabytek zmarłego męża we wsi Ledóchów krzemienieckiemu pisarzowi ziemskiemu Makarowi Ledóchowskiemu, krewny Jaćka Hryhorij Łewkowycz Ledóchowski próbował w 1598 roku odzyskać spadek po wuju na drodze sądowej. Powoływał się na to, że córka Jaćka, Ulana, żona Mikołaja Tomkowycza Jesmonta,

⁹⁸ 24 grudnia 1564 roku Jarofij Hostski zapisuje swojej żonie kupione przez siebie majątki, a wśród nich część nabytą od Jaćka Ledóchowskiego (zob. CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 25, op. 1, ks. 7, ark. 267 zw.).

⁹⁹ Tamże, f. 22, op. 1, ks. 11, ark. 88 zw. — 89 zw.

która, według warunków zastawu, miała po śmierci ojca wykupić wraz z matką ojcowiznę, przelała na niego swoje prawo do dziedziczenia. Makar Gniewoszewycz oświadczył jednak, że Ulana nie była córką Jačka i nie należała do stanu szlacheckiego, nie mogła więc przelewać na nikogo swoich domniemanych praw. Na dowód swoich racji przywiódł do sądu kilkoro krewnych (pośród nich brata pozostawającego, Iwana), którzy jednogłośnie potwierdzili prawdziwość jego argumentów¹⁰⁰.

Juchno Denyskowycz po raz pierwszy pojawia się w źródłach podczas podziału majątku w 1549 roku¹⁰¹. Zmarł prawdopodobnie w roku 1580¹⁰². Ze spraw sądowych z roku 1598, dotyczących spadku po nim, dowiadujemy się, że pozostawił syna Bohusza i pięć córek. Pierwsza z córek wyszła za mąż za nieznanego bliżej Ginsztowskiego, druga — za Syrewatczyńskiego, trzecia — za Mszaneckiego, czwarta — za Kurnikowskiego, piąta, o imieniu Wasylisa, za Konstantyna Żaszkowskiego¹⁰³.

Bohusz Juchnowycz, zmarły jeszcze za życia ojca, miał synów Danyła, Wasyla, Jana i Łukasza oraz córki Lubkę i Maruszę. Synów spotykamy w pełnym składzie w 1595 roku podczas sprawy z ciotką Wasylisą¹⁰⁴. Lubka w 1593 roku wspomniana jest jako żona Marcina Jankowskiego¹⁰⁵, zaś Marusza, która wyszła za mąż za mieszczanina radziwiłłowskiego Nestora Bodaczowskiego, w 1597 roku figuruje jako mieszcanka w dobrach księcia Stanisława Radziwiłła¹⁰⁶. Żona Bohusza miała na imię Marusza¹⁰⁷.

Łukasz Bohuszewycz zmarł w 1596 roku, nie pozostawiając potomstwa¹⁰⁸.

Wasył Bohuszewycz, wzmiankowany w źródłach do 1609 roku¹⁰⁹, również nie pozostawił po sobie następców. Swoją część majątku we wsi Ledóchów, składającą się zaledwie z dwóch chat i trojga poddanych, sprzedał 4 sierpnia 1595 roku bratu Janowi za 120 kóp groszy¹¹⁰.

Danyło Bohuszewycz, wspomniany po raz ostatni w jednej ze spraw w 1609 roku¹¹¹, miał cztery córki. Dwie z nich, Halszka, żona powietnika krzemienieckiego Pawła Andruskiego, oraz Marusza, która wyszła za mąż za Iwana Sozańskiego, zostały prawdopodobnie na gospodarstwach we wsi Ledóchów, ponieważ w 1630 roku figurują razem z mężami w pozwie jednego z krewnych, domagającego się kolejnego podziału posiadłości rodzinnej¹¹². Na początku 1645 roku Halszka i Marusza odstąpiły czwartą część schedy po ojcu synowi ich siostry Katarzyny, Janowi Drozdowskiemu. Czwarta z sióstr, Nastazja, postawiła warunek, że jeśli upomni się ona o to w ciągu dwóch lat, siostry mają wydzielić jej jedną czwartą swoich części

¹⁰⁰ Tamże, ark. 88 zw. — 89 zw.

¹⁰¹ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 247, op. 1, spr. 13, ark. 1.

¹⁰² Córka Wasylisa skarżyła się w 1595 roku, że w roku 1580 synowie zmarłego brata Bohusza zabrali całą część pozostałą po śmierci jej ojca, nie pozostawiając jej niczego (zob. tamże, f. 22, op. 1, ks. 9, ark. 182 zw. — 184 zw.).

¹⁰³ Tamże, f. 22, op. 1, ks. 11, ark. 26 zw. — 27.

¹⁰⁴ Tamże, ks. 9, ark. 182 zw. — 184 zw.

¹⁰⁵ Tamże, ks. 8, ark. 387-387 zw.

¹⁰⁶ Tamże, ks. 10, ark. 62-62 zw.

¹⁰⁷ Tamże, ks. 8, ark. 387-387 zw.

¹⁰⁸ W lipcu 1596 roku Wasył Bohuszewycz pozywał Piotra Wołkowskiego o 6 kóp groszy, które ten pożyczzył w styczniu tego samego roku od Łukasza i nie oddał (tamże, ks. 9, ark. 612-613 zw.).

¹⁰⁹ Tamże, f. 22, op. 1, ks. 17, ark. 268 zw. — 269.

¹¹⁰ Tamże, ks. 9, ark. 385 zw. — 387.

¹¹¹ Tamże, ks. 17, ark. 268 zw. — 269.

¹¹² Tamże, ks. 37, ark. 483 zw. — 484.

spadku, jeśli zaś tego nie zrobi, rozdzielić tę część po równo między siebie¹¹³. Panią Sozańską oraz małżeństwo Andruskich spotykamy ponownie jesienią 1645 roku w związku z pozwem o nowy podział wsi Ledóchów¹¹⁴.

Jan Bohuszowycz, występujący niekiedy pod imieniem Jaćko¹¹⁵, żonaty był z Hanną Łosiatyńską, która po raz pierwszy wymieniona zostaje jako jego żona w lutym 1607 roku¹¹⁶. W 1616 roku małżonkowie zastawiają swoją część majątku Fedorowi Domaszewskiemu¹¹⁷.

Spadkobiercą Jana był jego syn Aleksander, który w sierpniu 1620 roku gospodarował już w majątku zostawionym mu przez zmarłego ojca¹¹⁸. W 1630 roku wymieniony jest w pozwie o ponowny podział wsi Ledóchów¹¹⁹, a jesienią 1645 roku w relacji woźnego co do złożenia pozwów w sprawie tegoż samego podziału figurują już jego spadkobiercy, niewymienieni niestety z imienia¹²⁰.

Łewko Denyskowycz, wspomniany jedynie w związku ze sprawą sądową z 1549 roku o wyznaczenie granicy we wsi Ledóchów oraz w podziałach z lat 1549 i 1552, pozostawił synów Iwana i Hryhorija.

Iwan Łewkowycz w roku 1561 wymieniony jest kilkakrotnie w źródłach jako pomocnik podstarosty łuckiego Borysa Sowy¹²¹, a w 1574 roku — jako krzemieniecki pomocnik sędziego ziemskiego¹²². 16 listopada 1610 roku starszy z Łewkowyców wraz z synem i synową sądził się ze Stefanem Duninowiczem, który oskarżał ich o to, że podczas zbierania jagód w lesie napadli na jego pasiekę i pobili pszczelarza Jana Zaleskiego¹²³. Na tym kończą się wzmianki o Iwanie Łewkowyczu. Jak zobaczymy później, żoną jego była Helena, córka Fedora Mychnowycza Ledóchowskiego, a syn z ich małżeństwa miał na imię Jurij.

10 października 1607 roku Jurij Iwanowycz otrzymał od ojca połowę majątku we wsi Ledóchów¹²⁴, a po miesiącu, 9 listopada, prawdopodobnie zawierając związek małżeński, zapisał swojej żonie Nastazji, córce Wasyla Sebastianowycza i Hanny z Jeło-Bukojemskich, część posiadłości o wartości 1200 złotych¹²⁵. W 1632 roku Jurij Ledóchowski brał udział w elekcji króla Władysława IV¹²⁶. Dłuższy czas sądził się z krewnymi o sprawiedliwe wydzielenie mu odpowiedniej części wsi Ledóchów. W 1630 roku z powodu choroby jednego z pozwanych sprawa została odroczone¹²⁷. W następnym roku, po powrocie do sprawy, sąd przychylił się do pozwu i odesłał uczestników sporu do podkomorzego, ale z jakichś przyczyn zakończyć sporu się nie

¹¹³ Tamże, ks. 47, ark. 88 zw. — 90 zw.

¹¹⁴ Tamże, ark. 25-26.

¹¹⁵ Zob. na przykład: tamże, f. 22, op. 1, ks. 8, ark. 169 zw. 170 (1592 r.) i 319-319 zw. (1593 r.).

¹¹⁶ Tamże, ks. 14, ark. 972 zw. — 973.

¹¹⁷ Tamże, ks. 23, ark. 206-206 zw.

¹¹⁸ Tamże, ks. 31, ark. 246-248. W zapisie do księgi, sporządzonym 1 marca 1621 roku, dokument datowano przez pomyłkę na 1 sierpnia 1621 roku.

¹¹⁹ Tamże, ks. 37, ark. 483 zw. — 484.

¹²⁰ Tamże, ks. 47, ark. 25-26.

¹²¹ Tamże, f. 25, op. 1, ks. 3, ark. 42, ark. 60 zw., ark. 124; Archiwum PZR, cz. 8, t. 4: Akty o zemlewałenii w Jugo-Zapadnoj Rosii XV-XVII ww., Kijów 1907, s. 31-32.

¹²² LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 103, spr. 6358, ark. 53.

¹²³ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 18, ark. 74 zw. — 75 zw.

¹²⁴ Tamże, ks. 15, ark. 46-47, 244 zw. — 245.

¹²⁵ Tamże, ark. 136 zw. 138. Następnego dnia część ta została przekazana żonie (zob. tamże, f. 22, op. 1, ks. 15, ark. 265 zw.).

¹²⁶ J. Dunin-Borkowski, M. Dunin-Wąsowicz, *Elektorowie królów...*, s. 116.

¹²⁷ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 37, ark. 483 zw. — 484.

udało¹²⁸. W 1645 roku krzemieniecki sąd ziemski po raz kolejny wydał wyrok na korzyść pozywającego, ale pozwani nie podporządkowali się wyrokowi i sprawa przeniosła się do trybunału¹²⁹.

Z dzieci Jurija Iwanowycza znany jest tylko jeden syn, Samuel Heorhijowycz Ledóchowski, w roku akademickim 1636/7 słuchacz Akademii Zamojskiej¹³⁰.

Hryhorij Lewkowycz po raz pierwszy wspomniany zostaje w źródłach w 1570 roku, gdy razem z bratem Iwanem bierze udział w sprawie sądowej o podział wsi Ledóchw¹³¹. W latach 1584, 1590 i 1591 wymieniany jest jako woźny¹³². Przez jakiś czas młodszy z synów Lewka służył księciu W.-K. Ostrogskiemu, co można wnioskować z faktu, iż w należącej do księcia włości Bazalijskiej był właścicielem niewielkiej wsi Ledóchwka, którą, sądząc z nazwy, sam założył¹³³. 10 grudnia 1595 roku za 200 kóp groszy kupił u swojego krewnego Hryhorija Fedorowycza Ledóchwskiego należącą do niego część wsi Ledóchw¹³⁴, składającą się z pańskiego dworu i pięciu rodzin chłopskich¹³⁵. Przez ciągłe konflikty z synami swego kuzyna Bohusza Juchnowycza¹³⁶ padł ostatecznie ofiarą tej waśni rodzinnej: kiedy 12 kwietnia 1599 roku jechał na trybunał do Lublina, Jan i Wasyl Bohuszewiczowie zatrzymali go na drodze z Ledóchw na Brody i zabili¹³⁷.

Żoną Hryhorija Lewkowycza była Owdotia Dederkało¹³⁸, pochodząca ze szlacheckiego rodu z powiatu krzemienieckiego. Ze związku z nią narodzili się synowie Hordij i Iwan¹³⁹, z których pierwszy nazywany jest czasami Hordianem, a drugi występuje częściej pod imieniem Jan. Po śmierci Hryhorija jego dzieci oraz majątek trafiły pod opiekę brata Iwana. Poczynając od 23 lipca 1600 roku, Iwan opiekował się bratanekami przez siedem lat, do momentu gdy starszy z chłopców, Iwan Hryhorowycz, osiągnął pełnoletniość i wzięwszy młodszego brata pod opiekę, odebrał schedę po ojcu i 23 czerwca 1607 roku skwitował wuja z opieki¹⁴⁰.

Po kilku latach, 10 listopada 1615 roku, zbierając się na wojnę z ekspedycją wołoską, Hordian Ledóchwski sporządził we wsi Ledóchw „ręką swoją własną i pismem polskim” dokument, w którym zapisał swojej żonie Hannie z Nowickich 200 złotych i połowę dóbr ruchomych, a dzieci i majątek na wszelki wypadek oddał w opiekę krzemienieckiemu sędziemu ziemskiemu Samuelowi Ledóchwskiemu, Wasylowi Horłowskiemu i bratu Iwanowi¹⁴¹. 7 października 1616 roku, gdy do wsi dotarła wiadomość o jego śmierci, wdowa spisała z bratem zmarłego męża ugodę, zgodnie z którą mogła pozostać w swoim dotychczasowym domu tylko do „rzymskokatolickiego święta” Trzech Króli następnego roku; potem miała zostawić

¹²⁸ Tamże, ks. 38, ark. 444-445 zw.

¹²⁹ Tamże, ks. 47, ark. 247 zw. — 250.

¹³⁰ *Album Studentów...*, s. 160.

¹³¹ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 3, ark. 36-37.

¹³² Tamże, f. 21, op. 1, ks. 23, ark. 139 zw.; tamże, f. 22, op. 1, ks. 8, ark. 17, 20.

¹³³ Tamże, f. 22, op. 1, ks. 15, ark. 46-47.

¹³⁴ Tamże, ks. 9, ark. 17, ark. 388-390 zw.

¹³⁵ Tamże, ks. 17, ark. 388-388 zw.

¹³⁶ Tamże, ark. 347 zw., 544 zw. 545; LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 222.V.3, ark. 72-72 zw.; tamże, spr. 223.V.3, ark. 37-37 zw.

¹³⁷ Tamże, f. 91, spr. 223.V.3, ark. 39-39 zw.

¹³⁸ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 15, ark. 40.

¹³⁹ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 223.V.3, ark. 39-39 zw.

¹⁴⁰ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 15, ark. 39 zw. 41.

¹⁴¹ Tamże, ks. 24, ark. 451-451 zw.

sobie jedynie krowę, świnie i jedną barć pszczelą, natomiast poddanych, dom i całą resztę oddać Janowi Hryhorowyczowi na rachunek spłaty długów męża; „a ponieważ nieboszczyk pan Hordejan Ledóchowski pobrał u poddanych niemało zboża — szło dalej w umowie — tedy zboże to za słusznym dowodem i wyjaśnieniem pan Jan w połowie ze swojej części, a w połowie z części synowców swoich oddać powinien”¹⁴². W dzień świętego Wojciecha „rzymskiego święta” w 1629 roku Jan Hryhorowycz zrzekł się opieki nad dziećmi i majątkiem brata na rzecz wdowy po nim, pod warunkiem że w razie ponownego zamążpójścia przed osiągnięciem przez dzieci pełnoletności, przekaze majątek swojemu synowi Mikołajowi¹⁴³. 23 kwietnia tego samego roku sporządzony został rejestr podziału spadku po Hryhoriu Łewkowyczu pomiędzy jego wnukami i synem, według którego dzieciom Hordiana Mikołajowi i Halszce przypadły połowa dworu pańskiego i siedmioro poddanych¹⁴⁴. 6 sierpnia 1631 roku, osiągnąwszy pełnoletność, syn Hordiana ostatecznie skwitował wuja Jana z opieki. Z wydanego przez niego dokumentu dowiadujemy się, że jego matka wyszła powtórnie za mąż za Jana Kubajewskiego¹⁴⁵. Jesienią 1645 roku Mikołaj Hordijowycz sądził się razem z innymi krewnymi z Jurijem Ledóchowskim o podział majątności rodowej¹⁴⁶.

Jan Hryhorowycz był początkowo żonaty z niejaką Hanną Długoszówną, z którą miał syna Gabriela oraz córki Teofilę i Cecylię. 6 sierpnia 1631 roku pozywa w imieniu dzieci brata swojej nieżyjącej już wtedy żony, Stanisława Długosza, oskarżając go, iż nie zwrócił kosztowności, które 2 listopada 1630 roku Hanna oddała mu na przechowanie¹⁴⁷. W 1632 roku Jan Ledóchowski wymieniony jest jako jeden z elektorów Władysława IV¹⁴⁸. W sierpniu 1637 roku razem z drugą żoną Katarzyną z Wysockich wnosi do akt zapis o zastawie majątku¹⁴⁹, a jesienią 1645 roku bierze udział we wspomnianym już procesie o podział wsi Ledóchów¹⁵⁰.

Gabriel Ledóchowski, którego utożsamiać należy ze wzmiankowanym już synem Jana Hryhorowycza, w lutym 1648 roku brał udział w wyborach metropolity kijowskiego Sylwestra Kossowa¹⁵¹.

Pawło Denyskowycz ożenił się z Ulaną, córką powiatnika krzemienieckiego Onacka Wołosa, i przeniósł do odziedziczonej przez żonę po ojcu wsi Ludwiszcze, po czym zmienił nazwisko na utworzone od nazwy nowego miejsca zamieszkania, zapoczątkowując tym samym nowy ród szlachecki. Według spisu wojska litewskiego z 1528 roku Pawło Ludwiski miał obowiązek wystawienia dwóch jeźdźców¹⁵². Według danych rewizji z 1545 i 1552 roku odpowiadał razem z kilkoma sąsiadami za utrzymanie części zamku krzemienieckiego¹⁵³. W 1549 roku brał udział w po-

¹⁴² Tamże, ark. 452-454 zw.

¹⁴³ Tamże, ks. 38, ark. 138-140.

¹⁴⁴ Tamże, ark. 140-141 zw.

¹⁴⁵ Tamże, ark. 43 zw.

¹⁴⁶ Tamże, ks. 47, ark. 247 zw. — 250.

¹⁴⁷ Tamże, ks. 38, ark. 515 zw.

¹⁴⁸ J. Dunin-Borkowski, M. Dunin-Wąsowicz, *Elektorowie królów...*, s. 116.

¹⁴⁹ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 43, ark. 18 zw. (zachował się fragment zapisu). Zob. także relację woźnego na temat tego zastawu: tamże, ark. 7.

¹⁵⁰ Tamże, ks. 47, ark. 247 zw. — 250.

¹⁵¹ Archiwum PZR, cz. 1, t. 6, s. 348.

¹⁵² *Pierapis wojska Wialikaha kniastwa Litouskaha...*, s. 56, 149.

¹⁵³ *Rewizya zamków ziemi wołyńskiej...*, s. 93, 97. Archiwum PZR, cz. 7, t. 2, s. 23.

dziale wsi Ledóchów pomiędzy członków rodu¹⁵⁴, a 24 kwietnia 1552 roku dzielił z braćmi schedę po ojcu, z której otrzymał dwie rodziny chłopskie¹⁵⁵. Ostatni ślad po założycielu rodu Ludwiskich to wpisana przez niego do księgi zamku krzemienieckiego skarga na mieszkańców wsi Wilia, datowana na koniec lipca 1561 roku¹⁵⁶. Z testamentu Ulany Wołosiwny, spisane go w Krzemieńcu 22 lipca 1571 roku, dowiadujemy się, że jedną trzecią swojej ojcowizny oddała ona mężowi, z reszty zaś sporządziła zapis na sumę 300 kóp groszy. Jednak Paweł Ludwiski przed śmiercią oddał swój spadek synom Fedorowi, Iwanowi i Bohuszowi, zaś pozostałą część zwrócił żonie, by ta podzieliła ją pomiędzy wszystkie dzieci¹⁵⁷. Oprócz odpowiednich części wsi Ludwiszcze synowie Pawła otrzymali również ojcową część majątku Ledóchów, stąd też i oni sami, i ich potomkowie posługiwali się czasami przydomkiem „Ledóchowski” lub „z Ledóchowa”.

ŁOSIATYŃSKO-LUDWISKA GAŁĄŻ RODU

Jaćka (?) Ledóchowskiego, wymienionego w dokumencie o zastawie wsi Ledóchów, datowanym na początek XVI wieku, można z dużym prawdopodobieństwem utożsamiać z Iwanem Ledóchowskim, który po ożenku z córką Waśka Isernickiego, właściciela sąsiedniej wsi, nabył od teścia połowę tego majątku z pustą wsią Raclawką i zapoczątkował tu nowy ród. W 1533 roku jego synowie, Hawryło i Mychajło Łosiatyńscy, otrzymali od wielkiego księcia potwierdzenie wieczystej własności tych ziem, w którym wyłożono też historię założenia rodu Łosiatyńskich¹⁵⁸.

Pierwszy z synów Iwana w spisie wojska litewskiego z 1528 roku, zgodnie z którym miał obowiązek wystawiać jednego jeźdźca, figuruje jako Łosko Łosiatyński¹⁵⁹, w liście sądowym w kwestii wydzielenia nowej granicy we wsi Ledóchów¹⁶⁰ oraz w aktach rewizji z 1552 roku, gdzie był wspomniany po raz ostatni jako Haśko Łosiatyński¹⁶¹, a w reszcie znanych nam źródeł — jako Hawryło Łosiatyński. Na temat żony Hawryła Iwanowycza wiadomo jedynie, że miała na imię Nemychna¹⁶². Z dzieci, które pozostawili, interesuje nas jedynie syn Jaćko. Jedyna wzmianka o nim to dokument dotyczący podziału majątku sporządzony przez synów Denyska Ledóchowskiego w 1552 roku, gdzie figuruje on jako Łosiatyński¹⁶³. Prawdopodobnie częściej posługiwał się pierwotnym nazwiskiem potomków Nestora, bo to właśnie nazwisko odziedziczyły jego córki Hanna i Oryna. Pierwsza z sióstr w 1570 roku wymieniona jest jako żona Hryhorija Motowyła¹⁶⁴, druga zaś w 1574

¹⁵⁴ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 247, op. 1, spr. 13, ark. 1.

¹⁵⁵ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 191.IV.4, ark. 33-34 zw.

¹⁵⁶ Tamże, spr. 222.V.3, ark. 66 (wypis z 1776 roku w przekładzie na j. polski).

¹⁵⁷ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 4, ark. 80-82.

¹⁵⁸ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 5: Kolekcja Ossolińskich, op. 3, od. zb. 2103.

¹⁵⁹ *Pierapis wojska Wialikaha kniastwa Litouskaha...*, s. 149.

¹⁶⁰ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 47, ark. 85 zw.

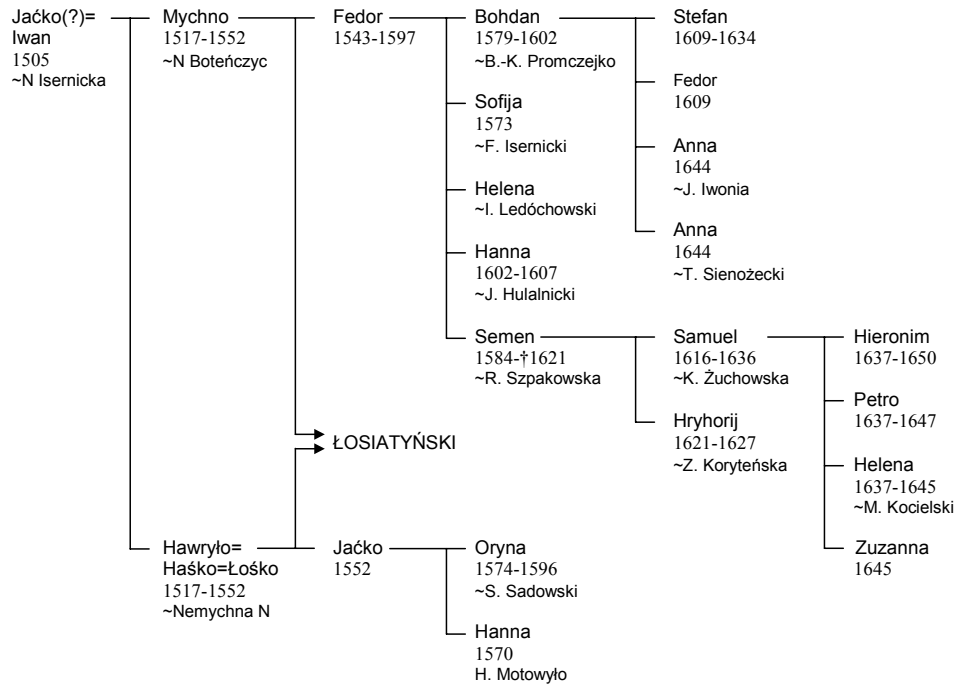
¹⁶¹ Archiwum PZR, cz. 7, t. 2, s. 23.

¹⁶² LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 228.V.3, ark. 44.

¹⁶³ Tamże, spr. 191.IV.4, ark. 33 zw.

¹⁶⁴ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 3, ark. 36-37.

figuruje jako żona, a w 1596 już jako wdowa po Semenie Sadowskim¹⁶⁵. Spadek po ojcu we wsi Łosiatyń obie siostry sprzedały kuzynowi Wasylowi Bohdanowyczowi Łosiatyńskiemu¹⁶⁶. Majątek we wsi Ledóchów Oryna wymieniła w 1574 roku z Makarem Ledóchowskim na połowę majątku Sapanowiec Mały¹⁶⁷, zaś Hanna zostawiła synowi Jaćkowi albo Janowi Motowyłowi¹⁶⁸.

Schemat 5. Łosiatyńsko-Ledóchowska gałąź rodu

Drugi z synów Iwana, znany bardziej jako Mychno Łosiatyński, żonaty był z jedną z córek Romana Boteńczycza, zięcia Rusana Czarukowskiego, i razem z mężami sióstr żony zarządzał w powiecie łuckim wsiami Czaruków i Chodorkowo, o które w 1517 roku sądzą się z nim razem z innymi zięciami Romana Boteńczycza synowie Rusana Czarukowskiego¹⁶⁹. Według spisu wojska litewskiego z 1528 roku Mychno wystawiać miał jednego konia¹⁷⁰. Według aktów rewizji z 1545 roku oprócz części wsi Łosiatyń i Ledóchów należała do niego także wieś Baszkowce¹⁷¹, leżąca

¹⁶⁵ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 228.V.3, ark. 44.

¹⁶⁶ Mowa o tym w pozwie Semena Bohdanowicza Łosiatyńskiego do krewnych z 1609 roku (zob. CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 17, ark. 31 zw.).

¹⁶⁷ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 228.V.3, ark. 95-100.

¹⁶⁸ Pod koniec 1598 roku Jaćko Motowył sprzedał za 200 kóp groszy spadek po matce Konstantynowi Żaszkowskiemu (zob. CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 12, ark. 299 zw. — 302 zw.), który w niedługim czasie odsprzedał swój nabytek Makarowi Ledóchowskiemu (zob. tamże, f. 22, op. 1, ks. 12, ark. 303 zw. — 305).

¹⁶⁹ *Archiwum ksiąg Sanguszków w Sławucie*. Wyd. przez W. Gorczaka, t. 3, 1432-1534, Lwów 1890, s. 152-153.

¹⁷⁰ *Pierapis wojska Wialikaha kniastwa Litouskaha...*, s. 149.

¹⁷¹ *Rewizya zamków ziemi wołyńskiej...*, s. 94, 97.

po sąsiedzku z Krzemieńcem. Osada ta była prawdopodobnie schedą po teściu, ponieważ brat Mychna i jego potomkowie nie mieli do niej praw. W akcie rewizji 1545 roku Mychno wspomniany jest z przydomkiem Łosiatyński, w liście sądowym o wydzieleniu nowych granic we wsi Ledóchów, wydanym w 1549 roku — jako Ledóchowski¹⁷², a w akcie rewizji z 1552 roku, gdzie wzmiankowany jest po raz ostatni, występuje i pod jednym, i pod drugim nazwiskiem¹⁷³.

Z dzieci Mychna interesuje nas jedynie syn Fedor. Po raz pierwszy pojawia się on w źródłach w 1543 roku, kiedy to towarzyszy dworzanom wielkiego księcia i urzędnikom z łuckiego i krzemienieckiego zamku jadącym do księcia W. Ostrogskiego z żądaniem, by ten nie nastawał na pewnych ziemian¹⁷⁴. W 1548 roku poświadcza we wsi Seretec jedną z ugód¹⁷⁵, a w 1550 roku procesuje się przed starostą z powiatnikiem krzemienieckim Andruskim¹⁷⁶. 2 czerwca Fedor Mychnowycz wymienia z bratem Winkiem swoją część ojcowizny we wsi Łosiatyń na jego część ojcowizny we wsi Ledóchów¹⁷⁷. Po tej ugodzie powraca do starego nazwiska. W 1569 roku Fedor Ledóchowski (!) obecny jest podczas podziału ziemi między synów swego kuzyna Bohdana Łosiatyńskiego we wsi Łosiatyń¹⁷⁸. W roku 1570 płaci podatek ze swojej części wsi Ledóchów, liczącej jedynie trzy dymy i czterech zagrodników¹⁷⁹, oraz procesuje się z krewnymi o podział majątności rodowej¹⁸⁰. W 1573 roku wydaje za mąż córkę Sofiję¹⁸¹, w 1578 poświadcza akt urzędowy¹⁸², a w 1597 roku zostaje pozwany przez krewnych o równy podział majątności rodowej¹⁸³. Odziedziczoną po rodzicach część wsi Baszkowce sprzedaje bratu Łewkowi Łosiatyńskiemu¹⁸⁴.

Z dzieci Fedora Łosiatyńskiego natrafiamy w źródłach na trzy córki i dwóch synów. Jedna z córek, wspomiana już Sofija, znana jest z listu swego męża Fedora Isernickiego, który 15 stycznia 1573 roku zapisał jej za posag i wyprawę część majątku Łosiatyń na sumę 100 kóp groszy¹⁸⁵. Druga, o imieniu Helena, pojawia się przy okazji sprawy sądowej, toczącej się w 1634 roku pomiędzy Jurijem Iwanowyczem Ledóchowskim a wnukami Fedora Mychnowycza, Stefanem Bohdanowyczem i Samuelem Semenowyczem Ledóchowskimi. Jurij Ledóchowski domagał się od nich spłaty posagu jego matki Heleny z Ledóchowskich Ledóchowskiej, żony Iwana, bądź też oddania należnej jej trzeciej części z jednej czwartej spadku po ojcu we wsi Ledóchów¹⁸⁶. Z pozwu wynika, że matka Jurija Iwanowycza była córką Fedora Mychnowycza Ledóchowskiego i miała dwie siostry, z którymi, wedle prawa, trzeba

¹⁷² CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 47, ark. 85 zw.

¹⁷³ Archiwum PZR, cz. 7, t. 2, s. 23.

¹⁷⁴ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 21, ks. 1, ark. 35; LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 223.V.3, ark. 1 zw.

¹⁷⁵ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 8, ark. 196.

¹⁷⁶ Tamże, f. 21, op. 1, ks. 2, ark. 5 zw. — 6.

¹⁷⁷ Tamże, f. 22, op. 1, ks. 6, ark. 9 zw. — 10.

¹⁷⁸ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 215.V.3, ark. 18-18 zw.

¹⁷⁹ *Wykazy geograficzno-statystyczne...*, s. 27.

¹⁸⁰ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 3, ark. 36-37.

¹⁸¹ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 215.V.3, ark. 89-90.

¹⁸² CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 6, ark. 55 zw.

¹⁸³ Tamże, ks. 10, ark. 63-63 zw. Na to, iż to właśnie Fedir Mychnowycz, wskazuje nieobecność w spisie pozwanych jego synów.

¹⁸⁴ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 4, ark. 44-47 zw.

¹⁸⁵ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 215.V.3, ark. 89-90.

¹⁸⁶ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 40, ark. 340-341.

było dzielić jedną czwartą ojcowizny, która przypadła w udziale córkom. Trzecią córką była prawdopodobnie żona Jarosza Hulanickiego Hanna z Ledóchowskich, która w 1602 roku procesowała się wraz z mężem ze wspomnianymi już synami Fedora Mychnowycza o 20 kóp groszy bliżej nieokreślonego długu¹⁸⁷, a na początku 1607 roku pozwała wdowę i dzieci pierwszego z nich¹⁸⁸.

Pierwszy z synów Fedora Mychnowycza figuruje w 1579 roku pod imieniem Bohdana Łosiatyńskiego jako zarządca wdowy po księciu Aleksandrze Wiśniowieckim we wsi Snigurowka¹⁸⁹. 17 lutego następnego roku kwituje powietników krzemienieckich Hryhorija i Jurija Mychajłowiczów Promczejków-Kornickich za spłatę ich siostrze Bohdanie, z którą się ożenił, posagu i wyprawy¹⁹⁰. W 1592 roku razem z rodziną żony walczy o spadek po jej babci Bohdanie z Denysków Kunowskiej¹⁹¹. We wspomnianej wyżej sprawie z rodziną Hulanickich w 1602 roku Bohdan Mychnowycz występuje razem z bratem Semenem pod nazwiskiem Ledóchowski¹⁹². W 1607 roku ci sami Hulanicy pozywali już do sądu wdowę po nim, która tym razem występuje jako Katarzyna (!) z Kornickich Ledóchowska, żona Bohdana, oraz jego dzieci¹⁹³. Ze związku Bohdany-Katarzyny z Kornickich i Bohdana Fedorowycza Łosiatyńskiego-Ledóchowskiego urodziło się czworo dzieci: synowie Stefan i Fedir oraz dwie córki o imieniu Anna.

Gdy w 1609 roku synowie Bohdana wraz z innymi właścicielami wsi Ledóchów procesowali się z Fedorą z Ledóchowskich Horłowską, żoną Wasyla, o podział majątku, młodszy z nich był jeszcze niepełnoletni i przebywał pod opieką brata¹⁹⁴. Jak można wywnioskować z tego, iż pozew woźny zatknął w drzwi ich poddanego Kucyka Jakymczeniaty ze wsi Ledóchów¹⁹⁵, bracia mieszkali poza granicami posiadłości rodowej. Po wzmiance z 1609 roku źródła milczą na temat Fedora Bohdanowycza, natomiast Stefan Bohdanowycz, jak już było wspomniane, w listopadzie 1634 roku sędzi się (razem ze swoim kuzynem Samuelem Semenowiczem) z Jurijem Ledóchowskim, który pozywa ich o posąg swojej matki¹⁹⁶. Żaden z braci nie pozostawił potomków.

Córki Fedora Bohdanowycza razem ze swoimi mężami Janem Iwonią i Teodorem Sienozęckim spisują w sierpniu 1644 roku ugode, zgodnie z którą, nie będąc w stanie wykupić odziedziczonych po matce Katarzynie z Kornickich części wsi Zagórcze, Józkowce, Tatarynowce, Jakimowce i Krasna Łąka, sprzedają prawa do nich Józefowi Frykowi¹⁹⁷. Według juramentu z 1648 roku Jan Iwonia posiadał we wsi Ledóchów 14 dymów, zaś w roku 1650 w części osady, która pozostała w jego rękach, nie było już żadnego poddanego¹⁹⁸.

Semen Fedorowycz, w odróżnieniu od brata, posługiwał się zawsze nazwiskiem Ledóchowski. W roku 1584 spotykamy go jako poczajowskiego zarządcę Hanny

¹⁸⁷ Tamże, ks. 13 ark. 142 zw. — 144.

¹⁸⁸ Tamże, ks. 14, ark. 964 zw. — 965.

¹⁸⁹ Tamże, ks. 7, ark. 90.

¹⁹⁰ Tamże, ks. 38, ark. 94 zw. — 96.

¹⁹¹ Tamże, ks. 8, ark. 206-211 zw.

¹⁹² Tamże, ks. 13, ark. 142 zw. — 144.

¹⁹³ Tamże, ks. 14, ark. 964 zw. — 965.

¹⁹⁴ Tamże, ks. 17, ark. 331-332 zw.

¹⁹⁵ Tamże, ark. 268 zw.

¹⁹⁶ Tamże, ks. 40, ark. 340-341.

¹⁹⁷ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 191.IV.4, ark. 48-49.

¹⁹⁸ Archiwum PZR, cz. 7, t. 2, s. 443.

Hostskiej¹⁹⁹, jesienią 1594 roku figuruje już jako jej orleński namiestnik²⁰⁰, a jesienią 1595 roku poświadcza dokument w miasteczku Orle²⁰¹. Żoną Semena była Raina Maskiwna ze Szpakowskich, pochodząca z rodziny łuckich powietników. W latach 1591-1592 Semen kupił wspólnie z żoną od swoich kuzynów Andrzeja, Filona i Semena Łosiatyńskich należące do nich części wsi Łosiatyń²⁰². W 1595 roku Semen Fedorowycz sporządził w miasteczku Orle, w którym był namiestnikiem, dwa dokumenty. Zgodnie z pierwszym z nich część wsi kupionych od Semena i Andrzeja Winkowiczów wartą 200 kóp groszy zapisał żonie, a część kupioną od Filona Winkowicza pozostawił spadkobiercom bez obciążeń²⁰³. W drugim z dokumentów zapewniał Rainie Maskiwnie na wypadek swojej śmierci dożywotnie prawo do mieszkania we wszystkich trzech częściach na „wdowim krześle”²⁰⁴. W 1596 roku kupił za 40 kóp groszy u Piotra Nekraszowycza Bereżeckiego dwie włóki ornego pola we wsi Dolne Bereżece²⁰⁵, następnie zaś powiększył swój stan posiadania o opuszczoną chatę we wsi Łosiatyń nabytą od Bohdana Wasylowycza Łosiatyńskiego²⁰⁶. Pod koniec swojego życia Semen Fedorowycz mieszkał już we wsi Ledóchów, gdyż właśnie tam w 1609 roku woźny zatknął mu w drzwi sieni pozew sądowy²⁰⁷. Zmarł 21 sierpnia 1621 roku. Jego synowie, Samuel i Hryhorij, obwinili o śmierć ojca sąsiada, szlachcica Mikołaja Isernickiego, wskutek czego latem 1622 roku ten pozwał ich do sądu²⁰⁸.

Samuel Semenowycz po raz pierwszy wzmiankowany jest w 1616 roku jako świadek jednej z ugód²⁰⁹. W 1632 roku brał udział w elekcji króla Władysława IV²¹⁰. Na początku 1636 roku procesował się z Andrzejem Rozwoliczem-Teleckim, którego obwiniał o naruszenie warunków dzierżawy majątku, zaś w lipcu 1637 roku w sądzie zjawiała się już wdowa po nim z dziećmi. Żoną Samuela była nieznaną bliżej Krystyna z Żuchowskich. Ze związku z nią Samuel miał synów — Jeremiasza (albo Hieronima) i Piotra oraz córki — Helenę i Zuzannę²¹¹.

Jesienią 1654 roku Hieronim, Piotr, Zuzanna oraz Helena, która była już wtedy żoną Marcina Kocielskiego, brali udział w sprawie o podział wsi Łosiatyń²¹², zaś pod koniec 1647 roku Hieronim i Piotr procesowali się z Jurijem Ledóchowskim, żądającym od nich zwrotu dokumentów na wieś Ledóchów, którą wziął w dzierżawę ich dziad²¹³. Według juramentu z 1648 roku Hieronim Ledóchowski posiadał we wsi

¹⁹⁹ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 21, p. 1, ks. 23, ark. 134.

²⁰⁰ Tamże, f. 22, op. 1, ks. 9, ark. 81-81 zw.

²⁰¹ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 192.C.1, ark. 92 (kopia z końca XIX wieku).

²⁰² CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 8, ark. 125-127 zw., 127-130 zw., 156-156 zw., 270 zw. — 272 zw.

²⁰³ Tamże, f. 22, op. 1, ks. 9, ark. 171-171 zw.

²⁰⁴ Tamże, ark. 171 zw. — 172 zw.

²⁰⁵ Tamże, ark. 563 zw. — 565.

²⁰⁶ Na początku 1607 r. Semen Fedorowycz pozywał kontrahenta za to, że nie okazał dokumentu sprzedaży (zob. tamże, ks. 14, ark. 656-657).

²⁰⁷ Tamże, ks. 17, ark. 268 zw.

²⁰⁸ Tamże, ks. 32, ark. 198 zw. — 199 zw.

²⁰⁹ Tamże, ks. 24, ark. 454 zw.

²¹⁰ J. Dunin-Borkowski, M. Dunin-Wąsowicz, *Elektorowie królów...*, s. 116.

²¹¹ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 43, ark. 85-87 zw.

²¹² Tamże, ks. 47, ark. 39 zw. — 40 (relacja woźnego o złożeniu pozwu); tamże, ark. 266 zw. — 268 zw. (fragment zapisu o rozpatrzeniu sprawy).

²¹³ Tamże, ks. 49, ark. 257 zw. — 258 zw.

Łosiatyń 25 dymów, zaś w 1650 roku było ich już tylko sześć²¹⁴. W lutym 1650 roku Hieronim Ledóchowski złożył przysięgę dotyczącą liczby dymów we wsiach Biała Krynica, Antonowce, Jełowica, Stożok, Tylawka i Węgierskie²¹⁵, będących spuścizną księcia Janusza Wiśniowieckiego i podlegających mu prawdopodobnie jako zarządcy.

27 lutego 1627 roku Hryhorij Semenowycz, prawdopodobnie zawierając małżeństwo, zapisał swojej żonie Zuzannie Dmitriwnie z Koryteńskich, za którą otrzymał 1000 złotych posagu i wyprawy, część wsi Łosiatyń będącą równowartością podwójnej sumy wiana²¹⁶. W listopadzie 1633 roku nie było go już pośród żywych, ponieważ igumen klasztoru poczajowskiego Joann Żelizo wraz z resztą mnichów pożywał jego brata Samuela, zarządzającego majątkiem Hryhorija, o zwrot 300 złotych, zapisanych przez zmarłego klasztorowi poczajowskiemu i podlegającym mu cerkwiom we wsiach Łosiatyń i Ledóchów²¹⁷. W lutym 1636 roku Zuzanna z Korytna, która po śmierci Hryhorija wyszła za mąż za Stefana Łosiatyńskiego, potem zaś za Andrzeja Domańskiego, razem z trzecim mężem procesowała się z bratem pierwszego męża Samuelem o opuszczenie części wsi Łosiatyń, którą zastawił on jej za 13 tysięcy złotych²¹⁸.

PRZYNALEŻNOŚĆ HERBOWA (HERALDYCZNA) RODU LEDÓCHOWSKICH I ICH KREWNYCH

Jak wiadomo, szlachta polska zarówno w średniowieczu, jak i w wieku XVI i XVII posługiwała się herbami, które mogły należeć nawet do całych grup rodów. Połączone więzami krwi wspólnoty szlacheckie formujące się w Wielkim Księstwie Litewskim, a szczególnie w jego ukraińskiej części, używały przeważnie własnych znaków heraldycznych, które różniły się czasem nawet u osób z tego samego rodu.

W literaturze przedmiotu powszechne jest przekonanie, że ród Ledóchowskich od najdawniejszych czasów używał herbu Szalawa²¹⁹, natomiast spokrewniony z nim ród Łosiatyńskich posługiwał się własnym herbem. Na herbie Łosiatyńskich widniało koło, pośrodku którego znajdował się równoramienny krzyż, a z górnej jego części wychodziła strzała grotem do góry²²⁰.

Na pieczęci Iwana Hryhorowycza Łosiatyńskiego z dokumentu datowanego na 1550 rok widnieje strzała grotem do góry, przecinająca dolnym końcem koło, przy czym lewy koniec grotu załamuje się, przypominając rozciągniętą literę „n”

²¹⁴ Archiwum PZR, cz. 7, s. 443.

²¹⁵ Centralna Biblioteka Naukowa im. W. Wernadskiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Instytut rękopisów, f. 83: Archiwum I.M. Kamanina, spr. 53, ark. 9 zw.

²¹⁶ CPAH Ukrainy w Kijowie, f. 22, op. 1, ks. 36, ark. 10-11.

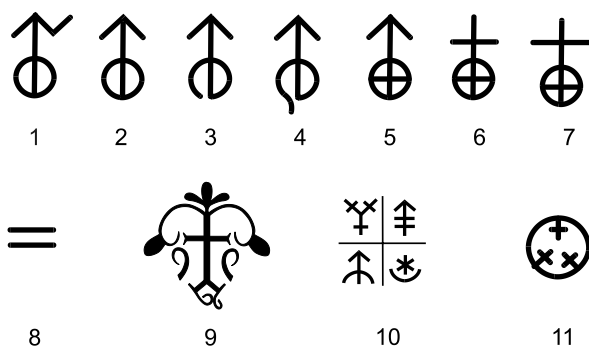
²¹⁷ Tamże, ks. 40, ark. 9 zw. — 10, 295 zw. — 295a zw.

²¹⁸ Tamże, ks. 43, ark. 236 zw. — 238 zw.

²¹⁹ K. Niesiecki, *Herbarz polski*. Powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopisów, dowodów urzędowych i wyd. przez J.N. Bobrowicza, Lipsk 1841, t. 6.

²²⁰ B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*. Wyd. K.J. Turowskiego, Kraków 1858, s. 864; K. Niesiecki, *Herbarz...*, t. 6, s. 272-273; J. Ostrowski, *Księga herbowa rodów polskich*, Warszawa 1898, cz. 2, s. 195; J. Szymański, *Herbarz rycerstwa polskiego z XVI wieku*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2001, s. 173.

(rys. 1.1)²²¹. Na jednym z wariantów pieczęci krzemienieckiego podstarosty Hryhorijsa Bohdanowycza Łosiatyńskiego strzała grotem do góry przecina dolnym końcem koło (rys. 1.2)²²², a na drugim dolny koniec strzały wygięty jest w kształt koła (rys. 1.3-4)²²³. Na pieczęciach Semena Semenowycza i Semena Wasylewycza Łosiatyńskich z 1618 roku widnieje koło z krzyżem w środku, którego górny koniec, przedłużony poza granice koła, przechodzi w strzałę (rys. 1.5)²²⁴. Wariant ten jest już niemal identyczny ze znanym z literatury.

Rys. 1. Znaki heraldyczne na pieczęciach potomków Nestora Ledóchowskiego

Na pieczęci Pawła Denyskowycza Ledóchowskiego, założyciela rodu Ludwiskich, znalezionej na dokumencie z roku 1540, widzimy koło z krzyżem w środku, którego górny koniec wychodzi poza granice koła i przecięty jest jeszcze jedną belką poprzeczną (rys. 1.6)²²⁵. Podobny znak znajdujemy na pieczęciach jego syna Fedora na dokumentach z lat 1589-1590, z tym że o ile w pierwszym przypadku obydwie belki poprzeczne były mniej więcej równe średnicy koła, o tyle tu górna jest wyraźnie dłuższa (rys. 1.7)²²⁶.

Pieczęcie córek Bohdana Waśkowycza Ledóchowskiego, używane przez nie do pieczętowania listów, składają się jedynie z dwóch równych rozmiarami poprzecznych belek (rys. 1.8)²²⁷. Na pieczęciach Makara Gniewoszowycza Ledóchowskiego z 1587 i 1595 roku widnieje krzyż z rozdwojonym dolnym końcem w otoczeniu motywów dekoracyjnych (rys. 1.9)²²⁸. Czteroelementowa pieczęć jego syna Samuela z 1627 roku składa się z czterech figur, z których najważniejsze, jak sądzimy, są trzy krzyże skierowane końcami do środka, mieszczące się w polu w lewym górnym rogu (rys. 1.10)²²⁹.

²²¹ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 228.V.3, ark. 44.

²²² Tamże, f. 103, spr. 6341, ark. 78 (1579 r.); tamże, spr. 6321, ark. 21 (1580 r.); tamże, spr. 6289, ark. 3 (1582 r.); tamże, spr. 6386, ark. 14 (1584 r.).

²²³ Tamże, f. 91, spr. 222.V.3, ark. 34 zw. (1581 r.); tamże, ark. 11 (1585 r.).

²²⁴ Tamże, spr. 230.V.3, dok. nr 9.

²²⁵ Tamże, f. 103, spr. 6314, ark. 3. Dokument został sporządzony, gdy urząd starosty w Krzemieńcu pełnił S. Falczewski. Datowany jest na październik 14 indyktu, któremu w tym przypadku odpowiada rok 1540.

²²⁶ Tamże, f. 91 spr. 222.V.3, ark. 5; tamże, f. 103, spr. 6314, ark. 28.

²²⁷ AGAD w Warszawie, zbiór dokumentów pergaminowych, perg. 7754, 7755.

²²⁸ LBN im. W. Stefanyka, oddz. rękopisów, f. 91, spr. 112.V.2, ark. 12; tamże, f. 103, spr. 6293, ark. 85 zw.

²²⁹ Tamże, f. 103, spr. 6328, ark. 25.

Na ostatniej z pieczęci, pochodzącej z 1595 roku i należącej do Semena Fedorowycza Ledóchowskiego, który reprezentuje odgałęzienie rodu wyłonione z rodu Łosiatyńskich, widnieje herb Szaława (rys 1.11)²³⁰.

Przejdźmy do wniosków. Ród Ledóchowskich zapoczątkowany został przez polskiego bojara Nestora, który przeniósł się na Wołyń i w 1442 roku otrzymał tu od wielkiego księcia litewskiego majątek Ledóchów. W pierwszej połowie XVI wieku jeden z potomków Nestora nabył połowę wsi Łosiatyń i założył ród Łosiatyńskich, zaś inny dzięki małżeństwu przejął osadę Ludwiszcze i zapoczątkował ród Ludwiskich. W drugiej połowie XVI wieku jedna z gałęzi rodu ziemian Łosiatyńskich powróciła do nazwiska pochodzącego od nazwy pierwotnego gniazda rodowego i tym samym odnowiła ród Ledóchowskich. Według stanu na połowę XVII wieku ród liczył się od 8 pokoleń, które, według znanych nam źródeł, reprezentowały 92 osoby.

Przez dłuższy czas potomkowie Nestora należeli do drobnej szlachty, dlatego też do połowy XVI wieku wzmianki o nich są nieliczne. Wzmoczona aktywność społeczna Ledóchowskich datuje się od Gniewosza Iwanowycza, który zajmował się zaopatrzeniem zamków ukraińskich w żywność, a niedługo przed śmiercią był w powiecie krzemienieckim urzędnikiem zbierającym podatki. Osiągnięty przez niego sukces powtórzyli jego syn Makar i wnuk Semen, z których pierwszy był przez dłuższy czas pisarzem ziemskim, zaś drugi — sędzią.

Przez dwa stulecia przez ręce Ledóchowskich przeszło 17 majątków południowo-zachodniego Wołynia, pośród których było nawet jedno miasto. Jednak do połowy wieku XVII ród nie zdołał wyjść poza granice regionu, w którym powstał, i przeniknąć na inne ziemie Rzeczypospolitej. Co więcej, majątki te należały często do przedstawicieli rodu Ledóchowskich jedynie epizodycznie, a sama posiadłość rodowa wskutek licznych podziałów ulegała nieustannemu rozdrobnieniu. W rezultacie w przeddzień powstania Chmielnickiego posiadłość ta składała się z blisko 10 części. Większa część wsi Ledóchów oraz innych posiadłości, które pod koniec badanego przez nas okresu należały do rodziny Ledóchowskich, była skoncentrowana w rękach rodziny wspomnianego wyżej sędziego ziemskiego, wskutek czego gałąź ta wyraźnie oddzielała się od reszty swoich krewnych.

Ledóchowscy zawierali związki małżeńskie przeważnie z mało znanymi rodami szlacheckimi Wołynia, a niekiedy nawet z mieszczanami. Dopiero potomkowie Gniewosza Iwanowycza zaczęli w pierwszej połowie XVII wieku nawiązywać odpowiednie stosunki z zamożniejszymi i bardziej wpływowymi rodami regionu.

Posiadłości, kariera urzędnicza i koligacje potomków Kuźmy Nestorowicza, którzy tworzą gałąź rodu nazywaną w herbarzach hrabiowską i kardynalską, świadczą więc o osiągnięciu przez nią w pierwszej połowie XVII wieku pozycji średniozamożnej szlachty. Błyskotliwa kariera, która miała stać się udziałem tej części rodu Ledóchowskich, podobnie jak innych połączonych więzami krwi wspólnot szlacheckich z peryferii, zaczęła się już w drugiej połowie XVII wieku, w warunkach, będących rezultatem walki o wolność narodu ukraińskiego podczas powstania Chmielnickiego.

Materiały sfragistyczne z wieku XVI i pierwszej połowy XVII pokazują, że potomkowie Nestora posługiwali się różnymi symbolami heraldycznymi. Herb

²³⁰ Tamże, f. 91, spr. 112.V.2, ark. 12.

Szaława, który, według tradycji, uważany jest za odwieczny herb rodu Ledóchowskich, pod koniec XVII wieku używany był już tylko przez jedną gałąź tego rodu. W herb całego rodu przekształcił się on dopiero w drugiej połowie XVII wieku.

Dodatek

MAJĄTKI RODU LEDÓCHOWSKICH NA WOŁYNIU (w nawiasie podano obecną lokalizację)

Powiat krzemieniecki

Wolica (wieś Pidzamcze, rejon radywylivski, okręg rówieński)
Zagórcze (wieś Zahirci, rejon łanowiecki, okręg tarnopolski)
Krasna Łąka (wieś Krasnołuka, rejon łanowiecki, okręg tarnopolski)
Krasnopol (wieś Pereniatyn, rejon radywylivski, okręg rówieński)
Ledóchów (wieś Lidichiw, rejon krzemieniecki, okręg tarnopolski)
Łosiatyń (wieś Łosiatyn, rejon krzemieniecki, okręg tarnopolski)
Ludwiszcze (wieś Ludwiszczi, rejon szumski, okręg tarnopolski)
Pereniatyn (wieś Staryky, rejon radywylivski, okręg rówieński)
Raclawka (wieś Raclawka, rejon krzemieniecki, okręg tarnopolski)
Sapanowiec Mały (wieś Sapaniwczyk, rejon dubieński, okręg rówieński)
Tatarynowce (wieś Tatarynci, rejon łanowiecki, okręg tarnopolski)
Józkowce (wieś Juzkiwci, rejon łanowiecki, okręg tarnopolski)
Jakimowce (wieś Jakymiwci, rejon łanowiecki, okręg tarnopolski)

Powiat lucki

Korytno (wieś Korytno, rejon radywylivski, okręg rówieński)
Ródków (wieś Ridkiw, rejon radywylivski, okręg rówieński)
Chotyń (wieś Chotyn, rejon radywylivski, okręg rówieński)

Powiat peremilski

Plaszewa (wieś Plaszewa, rejon radywylivski, okręg rówieński)

Przełożyła Anna Wylegała